

KUTSAL MEKÂNLAR

MUSEVILIK HRISTIYANLIK İSLAMIYET

Ziyaretinizden sonra lütfen bize rehber kitabı iade ediniz.
Metinleri tekrar okumak isterseniz altta bulunan linkten rehberi
indirebilirsiniz.

www.heiligeplaatsenheiligeboeken.be/texts

KUTSAL MEKÂNLAR, KUTSAL KİTAPLAR

Belçika Kralı ve Kraliçesi'nin yüksek himayeleri altında.

**KUTSAL
MEKÂNLAR,
KUTSAL
KİTAPLAR**

Musevilik, Hristiyanlık ve İslamiyet birbirine yakın dinlerdir. Ortadoğu'da ortaya çıkmışlardır ve İbrahim Peygamber üç dinin ortak peygamberidir. Dünyayı tek bir Tanrı yaratmıştır ve sözlerini insanlara aktarmıştır. Bu aktarım Kutsal Kitaplara yazılmıştır ve bu kitaplar hayat için bir kılavuz niteliğindedir: Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim. Dinlerin mensupları inançlarını çeşitli şekillerde gerçekleştirmektedirler. Asırlardır Kudüs, Roma ve Mekke gibi kutsal mekânları ziyaret ederler.

Kutsal Mekânlar, Kutsal Kitaplar üç semavi dünya dinini dile getiren bir çift sergidir. MAS Nottebohm hac geleneği ile tanışma fırsatı bulabileceksiniz. Hendrik Conscience kültürel miras kütüphanesinin Nottebohm salonunda kutsal kitapların özel örneklerini keşfedebileceksiniz. İki sergi de Kutsal Kitapların eski ve güncel anlamını sergiler.

Museviler, Hristiyanlar ve Müslümanların Kutsal Mekânları ile aralarında özel bir bağ bulunmaktadır. Hacca gidenlerin yolculuğuna misafir olabileceksiniz, yola çıkışlarından, kutsal mekânı ziyaretlerinden eve dönüşlerine kadar. Fiziksel ve ruhsal yolculukları umut, coşku ve arınma duyguları uyandırır.

PORTRE GALERİSİ: GÜNÜMÜZ HACILARI

Hac canlı bir gelenektir. Birçok Anversli yakında bulunan Scherpenheuvel gibi ve hatta daha uzakta bulunan Lourdes, Mekke ve Kudüs gibi mekânlara yolculuğa çıkmaktadır. Kutsal bir mekânı ziyaret etmek birçok hacı için duygusal ve önemli bir olaydır. Anversliler kutsal bir mekânı ziyaret ettiklerinde neler hissederler? Portreler ve notlar buna açıklık getirmektedir.

JOSEPH BLAJWAS

MODOU MBACKE

*Ağlama duvarı
geçmişin bir simgesi
olmasının yanı sıra dua
ve muhakeme etmek
için çok uygun bir
yerdir.*

**Çok özel bir
duyguydu.
Dünyanın her bir
yanından gelen
milyonlarca
Müslümanın
arasında
yürümenin verdiği
duygu gerçekten
olağanüstüydü.**

HUGO VAN PELT

Herkesle paylaşmak istediğim bir fikir: yaşadığımız topluma arınmış olarak geri dönmek.

MICHAEL SERRAO

Yahudilere ait 'kutsal' mekânları ziyaret etmeyi seviyorum, zira bu mekânlarda bulunmak inancımı güçlendiriyor. Bilhassa da Kudüs'ün eski şehir merkezini seviyorum; eski şehir kapısından girer girmez geçmişe yolculuk yapmış gibi oluyorsunuz.

NERMIN KARAYI

FRED SPIESSENS

Orada yaşamış olduğum duyguyu kelimelerle ifade bile edemem. Yapılmış olan kötü hareketler için coşku, sevgi, korku, pişmanlık, mutluluk ve özlem hissettim. Birçok duyguyu bir anda yaşamamıza sebebiyet verir.

Compostela, Lourdes ve Roma'ya yaptığımız bisiklet gezilerinde ağır fiziksel gayret göstermemiz gerekiyordu. Ama tüm gayretlerimizin Yaratana olan borcumuzu ödemek için olduğunu düşünürdük ve bize ağır gelmezdi.

ANVERS'TE HACILARIN İZLERİ

Gelin Dijital Kültürel Miras Masası ile tanışın! Anvers'in kültürel mirası ile kutsal yerler ve kitaplar hakkında bilgi edinebilirsiniz. Sergi 'Hac' konusu ile ilgilidir. Bunu Anvers şehrinin hac konulu kültürel miras koleksiyonları sayesinde yapmaktayız: Anvers'e, Anvers'ten ve Anvers üzerinden. Hacıların Anvers'e olan ve Anvers'ten çıkan kültürel miras izlerine tanık olun! Anvers şehrinin hazine odalarında bulunan kültürel miras zenginliğini gelin bu yoldan keşfedin.

YOLA ÇIKIŞ VE YOLCULUK

Hacca gidenler bildikleri ortamları arkalarında bırakıp 'farklı bir gerçek veya kendilerini' arayışa çıkarlar. Bunu gerçekleştirebilmek için hacı, dininde özel anlamı olan mekânları ziyaret eder.

Hacca gidenler yalnız veya grup halinde seyahat ederler. Yayan veya bir vasıta ile belli bir yol kat ederler. Haritalar ve tatil rehberleri güzergâhları tasvir eder ve olası tehlikeler için uyarır. Giriş izinleri, damgalar ve pasaportlar gerekli seyahat evraklarındandır. Dua kitapları ve yol muskaları ile seyahat edenler kendilerini korunmuş hissederler.

Hac ve turizm arasında hep sıkı bir bağlantı olmuştur. Manevi gereksinim macera arayışı ve günlük hayattan kaçış ile iç içe geçer. Gezi başka kültürlerden birşeyler öğrenmek ve bu kültürlerle fikir alışverişinde bulunmak için fırsat sağlar.

HACILAR TANIKLIK EDİYORLAR

YOLA ÇIKIŞ VE YOLCULUK

Kutsal mekânları ziyaret edecek olan günümüz hacıları bu yolculuğa nasıl hazırlanırlar? Yolculukları nasıl geçer? Gidecekleri yere ulaştıklarında neler ile karşılaşır, ne hissederler? Neden kutsal mekân olarak görülür? Hayatlarında birşeyler değişir mi? Değişmiş olarak mı dönerler? Birkaç Anversli Yahudi, Hristiyan ve Müslüman aile Kudüs, Mekke, Scherpenheuvel ve Lourdes gibi yerlere yaptıkları hac ziyaretleri hakkında izlenimlerini paylaştılar. Başlıklar serginin dört ana teması ile paralel olarak düzenlenmiştir: yola çıkış, kutsal mekânlar, Kudüs ve geri dönüş.

MUSEVİLİK'TE HAC

İncil'in yazıldığı tarihlerde Museviler yılda üç kez hac kutlamaları için Kudüs'ün İbadethanesine giderlerdi: Paskalya, Hafta Kutlaması ve Çardak Bayramı. Kral Solomon Tapınağı Musevi geleneğine göre İbrahim Peygamber'in oğlunu kurban edeceği yere yaptırmıştır.

Tapınak 1970 yılında harap edildikten sonra Museviler yalnız ve grup halinde Kudüs'e hacca gitmeye başlamışlardır. Batı tapınak duvarı en önemli hac mekânıdır. Haccın amaçları arasında İncil kahramanlarının ve hahamlarının mezarlarına ziyaret de bulunmaktadır.

Kutsal Topraklara yapılan hac aynı zamanda Musevi tarihine bir yolculuktur. İncil (Hebron, Bethlehem) döneminden, Eski Çağ'da yaşamış olan büyük Yahudi âlimlerin dönemine, Ortaçağ döneminden (Tiberias), 16. yüzyılda yaşamış olan mistik (Safed) ve Shoah dönemine ait hatıralar gizler. Kutsal Topraklar dışında da peygamberler ve hahamların mezarları bulunmaktadır.

14 KUTSAL MEKÂNLAR

☆ | 1

Kutsal Topraklara hac

Dan Reisinger

İsrail

1950'li yıllar

Litho

Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,

Belçika, env. 14277

1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasından sonra, ulusal havayolu şirketi Kutsal Toprakları hacılara tanıtmak için tanıtım yapmaya başlamıştır. 2013 yılında 3,5 milyon turist İsrail'e gelmiştir, bunların yarısı Hıristiyanlardan oluşmaktaydı. Özellikle uçakla gitmişlerdi.

☆ | 2

Yeni Yıl Kartı

Varşova, Polonya, 1925

Posta Kartı

The Gross Family Collection,

env. 076.011.002

İbranice yazılmış olan bir yeni yıl dileği insanları gemi veya trenle İsrail'e göç etmeye davet etmektedir: kartın dört yanında kutsal mekânların resimleri bulunmaktadır. Siyonistler eziyet çekmiş olan Yahudileri birçoğunun yaptığı gibi ABD'ye değil de İsrail'e göç etmek için ikna etmeye çalıştılar.

☆ | 3

Filistin'e gel

Ze'ev Raban (1890-1970)

İsrail

1929

Litografi

İsrail Müzesi, Kudüs,

env. B02.0801

Bir İncil şarkısında geçen alıntı Taberiye Gölü'nün pastoral görünümünü güçlendirmektedir. Bu mekân haham

mezarlarından dolayı Yahudi hacılar için bir cazibe merkezidir, Hıristiyanlar için de öyledir, zira Hz. İsa orada mucizeler yaratmıştır. Raban en eski Siyonist sanatçılardandır.

☆ | 4

Tüm dünya bir yoncadır

Heinrich Bünting (1545-1606)

Helmstadt, Almanya,

1585

Gravür

İsrail Ulusal Kütüphanesi,

Kudüs, env. 002368409

İsrail dünyanın merkezindedir ve yoncanın tam ortasında bulunur. Museviler ve Hıristiyanlar için İncil dünyası merkezidir. 'Yeni' kıta Amerika (sol alt) Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının 'kutsal üçlü' anlayışına uymadığı için görüntüde bulunmaz.

☆ | 5

Roma İmparatorluğu'na ait

Peutinger Haritası

Abraham Ortelius (1527-1598)

Anvers, Belçika , 1598

Bakır gravür, el yapımı

Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,

env. 7091

Roma'nın ve Kutsal Toprakların bu seyahat haritasına Ausburglu bilim adamı Conrad Peutinger'in ismi verilmiştir. 5. yüzyıla ait bir Roma haritasının Ortaçağ kopyasını çıkarmıştır (şu an Viyanada). Bu haritada bütün Roma İmparatorluğu görünmektedir: Büyük Britanya'dan Seylan'a kadar; tüm yer isimleri ve yollarla beraber. Kudüs'te Zeytin Dağı ve Ölü Deniz de görülebilmektedir, Ürdün'ü Tiberias Gölü ile bağlar bunlar. Solda bulunan çöl ve Sinai dağı İsrail'in on iki ailesinin kırk yıl boyunca Musa

peygamberin rehberliği eşliğinde çöldeki seyahatleridir.

☆ | 6

Sefer Hiloula Rabbah, Simon bar Yochai hiloela'ya kılavuz Tanca, Fas, 1859
Kâğıt üzerinde el yazısı
The Gross Family Collection, env. MO.011.065

Hiloela (ölüm yıldönümü) için rehber. Bu rehber Tevrat ile ilgili bir dizi mistik yorumların, Haham Şimon bar Jochai'nin yazıları. Zohar'ı onun yazdığı iddia edilir: orada dua ve dans edip yemek yemekler. Mezarı ziyaret edemeyenler bu rehberde yazılı olanları evden uygularlar. Günümüzde her yıl 150.000 hacı onun Meronda (İsrail) bulunan mezarını ziyaret eder.

☆ | 7

Dua kitabı
David de Castro Tartas
Amsterdam, Hollanda, 1666
Kitap
Bibliotheca Rosenthaliana, Amsterdam Üniversitesi'nin Özel Koleksiyonları, Amsterdam, env. OTM: ROK A-1682

Sabetay Sevi'nin (1626-1676) kendisini Mesih ilan etmesi ve ardından bunun doğru olmadığını kanıtlanmasıyla Musevi dünyasında büyük kargaşa yaşanmıştır. Melekler ve aslanlar tarafından korunmaktadır. Tahtının altında bulunan merdivende şöyle yazar: 'O gün geldiğinde ben David'e onun neslinden olan bir torun vereceğim.' (Jeremia 33,15) David Mesih'in atasıdır!

☆ | 8

The Itinerary of Rabbi Benjamin of Tudela / Haham Tudela'lı Benjamin'in seyahatnamesi
Translated by / Tercüme Adolf Asher
A. Asher & Co., Londen, Engeland, 1840
Kitap
Bibliotheca Rosenthaliana, Amsterdam Üniversitesi'nin Özel Koleksiyonları, Amsterdam, env. 13 H 32-33

Tudelalı Benjamin (1130-1173) Ortaçağ'ın en tanınmış Musevi hacısıdır. On ikinci yüzyılda İspanya'da bulunan Tudela'dan başlayarak Asya ve Afrika'yı gezmiştir ve karşılaştığı Musevi toplulukları hakkında izlenimlerini kaleme almıştır.

☆ | 9

Ydele verwachtinge der Joden-Musevilerin nafile bekleyişleri
Thomas Coenen
Amsterdam, Hollanda, 1669
Gravür
Bibliotheca Rosenthaliana, Amsterdam Üniversitesi'nin Özel Koleksiyonları, Amsterdam, env. OTM: ROK A-914

İspanya ve Doğu Avrupada yaşanan zulmün ardından Mesih beklentisi ve Kutsal Topraklara geri dönüş umudu tekrar yükselmişti. Hatip Coenen kendini Mesih ilan etmiş olan Mesih Şabtai Tsvi'nin hapsedilmesini ve zoraki İslamiyet'i kabul etmesini tasvir ediyor. Şabtai'nin günümüzde halen takipçileri bulunmaktadır.

☆ | 10

Haham Chaim Pinto'nun hiloela davetleri

16 KUTSAL MEKÂNLAR

Kazablanka, 1967 **Kâğıt** **Centre de la Culture Judéo-** **Marocaine-Yahudi-Fas Kültür** **Merkezi, Brüksel**

Talmut âlimi Chaim Pinto (1748-1845) Fas'ta bulunan sahil kenti Essaouira'nın baş hahamı olduğunda henüz yirmi yaşındaydı. Mucizeleriyle isim kazanmıştır, mezarını birçok kişi ziyaret eder. Hiloela veya ölüm yıldönümünde edilen duaları cevapsız bırakmayacağına dair söz vermiştir.

☆ | 11 **Kutsal Toprakların Mısır'dan** **yola çıkışı gösteren harita** **Abraham Bar Jacob (yaşamış** **olduğu yıllar belirsiz)** **Amsterdam, Hollanda** **1695** **Gravür** **Ets Haim-Library** **Amsterdam**

Harita bir *hagada* içindedir, bu Pesach (Paskalya) kutlamasında hala kullanılan bir kitapçıktır. Ortada Mısır'dan 'süt ve balın' (inekler ve bal kovanına bakınız) kutsal topraklarına yola çıkış yer almaktadır (sağda). Kutlama Tapınağın altında söylenen bir şarkı ile son bulur: sahil kenarının altında Kral Chiram'ın Tapınağı yapması için Kral Solomon'a gönderdiği gemiler bulunur, gemilerin içinde Lübnan ağacı bulunmaktadır. ADELAAR Tanrı'ya ithaf eder, timsahın üzerindeki kadın Afrika'yı sembolize eder.

☆ | 12 **Kutsal Toprakların Haritası** **Heinrich Bünting (1545-1606)** **Helmstadt, Almanya** **1581**

Gravür **Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,** **env. 6869**

Kudüs ortasında bir kule ve kulenin üzerinde bir haç bulunan kenarları korunmuş OMHEIND bir şehirdir. Sol altta bir deniz canavarı bulunmaktadır, sol üstte ise bir kuğu. Ürdün nehri ülkenin ortasından geçer. Bu Kutsal Toprakların coğrafi olarak ilk doğru haritalarından biridir.

☆ | 13 **Sha'arei Dimah, seyahat dua** **kitabı** **Aaron Moses Friedenson** **Israel Bak, Kudüs, Israil** **1861** **Kitap** **The Gross Family Collection,** **env. B.1032**

Bu dua kitabı kutsal mekân ve mezarların ziyareti için özel hazırlanmıştır. İbranice başlığı Hüzün ve tesellinin kapısı Mezmur 118:20 için yazılmıştır. Batı Duvarı'nın üzerinde Al Aksa Camisi'nin şeklinde olan Solomon'un Tapınağı bulunmaktadır, sol üstte ise Zeytin Dağı bulunmaktadır.

☆ | 14 **Zikaron BiYrushalayim,** **dua kitabı** **Jehuda Poliastro** **Jonah ben Ja'akov Aschkenazi,** **İstanbul, Türkiye, 1742** **Kitap** **The Gross Family Collection,** **env. B.1273**

Ağlama Duvarı'nın ilk baskılı resmi, 18. yüzyıla ait İbranice bir dua kitabında bulunmaktadır. Bu kitap Batı Duvarı'nı ve mezarları ziyaret eden hacılar için

hazırlanmıştır. Bu dönemden önce Kudüs dua kitaplarında Tapınak Dağı ile beraber resmedilirdi. Üstte bulunan yazı İncil Kitabı 1 Krallardan alınmıştır (9,3).

☆ | 15

Hayat ağacı, yolcunun muskası
Eser sahibi bilinmiyor
Essaouira, Fas
19. yy.

Parşömen kâğıdı üzerine
yapılmış el yazısı
Centre de la Culture Judéo-
Marocaine, Yahudi-Fas Kültür
Merkezi, Brüksel, env. 22672

Büyük veya kutsal hayat ağacı kabalaya göre on tanrısal yanı (*sefirot*) tasvir etmektedir. Kabala Musevi mistik ilmidir. Kabalada geçen metinlerin muskalarda büyük rolü vardır, kötülükten korur. Bu küçük muska takıldığında yolcuyu korur.

☆ | 16

Muskalar
Fas, 1920-1930
Metal, gümüş
Centre de la Culture Judéo-
Marocaine, Brüksel,
env. 22087, 22313, 22482,
22665

Üç muska ve muskaları saklayacak gümüş bir kutudur. Muskalar bir zincire takılarak veya göğüs üzerinde küçük bir kutuda taşınabilir. Kötülüğe karşı takılır ve takanı yolculuğu sırasında nazardan, hastalıklardan ve tehlikeden korur.

☆ | 17

Baskılı seyahat güzergâhı
[bilinmiyor]
Venedik, İtalya
1647
Kâğıt

The Gross Family Collection,
env. 105.011.045

En erken baskılı seyahat güzergâhlarından biridir. Bu İbranca seyahat güzergâhı İtalyadan İsrail'e kadar tüm kutsal mekânları kapsamaktadır. Yer isimleri hacının Kutsal Toprakları ziyaretinde izleyebileceği güzergâhı göstermektedir.

☆ | 18

Kutsal Toprak
Gerard de Jode (1509-1591)
Anvers, Belçika
1578
Gravür
The Israel Museum, Kudüs,
env. B95.0681

İsrail'in on iki ailesi arasında paylaştırılmış olarak görülen Kutsal Topraklar. Farklı olan Kudüs'ün 16. yüzyıla ait resimleridir. Sağda Kutsal Mezar Kilisesi ve solda Beytullahimde bulunan Doğum Kilisesi bulunmaktadır. Bu iki mekân Hristiyan hacılar için önemli mekânlardır. Anversli kartograf De Jode Yahudi asıllıydı.

HRİSTİYANLIK'TA HAC

Hristiyanlıkta 1. yüzyıldan itibaren hacca dair yazılar bulunmaktadır. Kudüs en favori istikamettir, oraya ulaşabilmek için hacca gidenler bazen bir yıl boyunca seyahat ederlerdi. 1500'lü yıllarda Venedik ve Anvers kentlerinden Kudüs'e gemi yolculukları düzenlenirdi.

Havari Petrus ve dini yayan Paulus'un öldüğü Roma'ya ve uzakta bulunan İspanyol kenti Santiago'ya çoğunlukla grup halinde ve yayan gidilirdi. Yol üzerinde belli yerlerde bulunan manastırlarda hacılar barınak ve yemek ihtiyaçlarını giderebiliyorlardı. Gene de yol zordu ve birçoğu kutsal toprakları hiç göremedi. Kadınlar genelde gitmezlerdi.

Protestan olanlar genelde her tür hac geleneğine karşıdılar. Onlar için ruhani arayış önceliklidir her zaman. Kısa bir süre önce bu bakış açısı değişmeye başlamıştır.

Kutsal mekânlara yapılan ziyaretler artık yalnızca dine bağlı değildir. Santiago de Compostela popüler yerlerden biridir. Farklı düşünen birçok kişi eski yolları takip ederek bu mekâna yayan veya bisikletle ulaşmaya çalışır. Buraya ulaşmanın sonucunda yaşanabilen arınmışlık duygusunu herkes yaşayabilir.

† | 19

**Affiche van de Grootte
Nationale Bedevaart naar
Rome / Roma'ya yapılan büyük
ulusal haccın afişi
Anvers, De Witte matbaası
1950**

**Litografi kâğıt baskı
Letterenhuis, Anvers,
env. M496/A (LK I,4)**

1300'den beri Kutsal yıllar Romada sıkça kutlanırdı. 15. yüzyıldan itibaren ise her 25 yıl kutlanırdı. İnançlılar 7 civarında kilise ziyaret ederler, tövbe ederler ve böylelikle tüm günahlarından kurtulma olanağını yakalarlar. 19. yüzyıldan beri hacılar Roma'ya trenle giderler. Artık taşıma aracı olarak uçak kullanılmaktadır.

† | 20

**Lourdes'a yapılan Doğu Flaman
haccının afişi
Aalst, De Volksstem matbaası
1936**

**Litografya kâğıt baskı
Letterenhuis, Anvers,
env. K238/A (LK VI,3)**

1866'dan itibaren Lourdes'a ulaşmak kolaylaşır, zira artık tren vardır. Milyonlarca hacı böylelikle uzakta bulunan kutsal mekânı ziyarete gitme olanağı yakalar. Hastalar için özel vagonlar vardır.

† | 21

**43. Ulusal Kudüs haccının afişi
Gent, 1960 civarında
Litografi kâğıt baskı
Letterenhuis, Anvers,
env. K238/A**

14. yüzyılın ortalarında Fransiskanlar Hristiyan hacıların Kutsal Topraklardaki

sağlık durumlarını üstlenmişlerdir. Aynı zamanda en önemli kutsal mekânların ziyaretinde rehberlik yaparlar. Ortada bulunan bilindik kırmızı Kudüs haçı İsa peygamberin beş haç yarasını simgeler.

† | 22

**Viaggio da Venetia al Santo
Sepolcro et al Monte Sinai
Padre Noe
Venetië, Valvassori Luigi ered,
1587
Özel Koleksiyon, Anvers**

Bu tatil rehberi ilk olarak 1566'da Venedik'te yayınlanmıştır ve 18. yüzyıla kadar birçok baskısı çıkmıştır. Venedik'ten yola çıkan hacılar deniz üzerinden Kutsal Topraklara giderken bu kitabı kullanırlardı. Kitap yolda görülebilecek tüm önemli mekânları kapsar, ayrıca ağaçtan gravürler içerir.

† | 23

**Reyse naer het H. Land, gedaen
in de jaeren 1776 en 1777.
Joannes Andreas Jacobus
Rotthier
Anvers, Petrus Joannes Parys
1782, Özel Koleksiyon, Anvers**

1776 ve 1778 yıllarında Anversli rahip Jan Rotthier (1749-1819) Kutsal Toprakları ziyaret eder. Bundan önce Roma, Asisi ve Loreto'yu ziyaret etmiştir. Gezisini 31 gravürle resmetmiştir. Gravürleri bulunduğu mekânlarda yapmıştır. Kitapta Musevi ve İslami hac tarihlerini tasvir eder ve Mekke'ye yapılan hacci kaleme alır. Bunu duymuştur 'bir yerlerden'.

† | 24

**Een pelgerimsche reyse nae de
h. Stadt Ierusalem**

20 KUTSAL MEKÂNLAR

**Jacob Dirckx Bockenbergh,
Hendrik van Hastens, Leiden
1620
Erfgoedbibliotheek Hendrik
Conscience, Anvers,
env. 763258 [C2-565 ab]**

15. yüzyıldan sonra Kutsal Topraklara yapılan baskılı hac hikâyeleri hızla artar. İman, macera ve kutsal mekânların tasviri birçoğunun merakını uyandırır. Haccını düzgünce yapmak isteyenlere sayfalarca uyarılar vardır. Bu uyarılara bakılırsa birçok kişinin yalnızca dini nedenlerden dolayı hacca gitmediği ortaya çıkar.

**† | 25
De heilige Jacobus verschijnt
aan de opvarenden van een
ship in nood
Flaman Bölgesi (Anvers?)
1525 civarında
Parşömen kâğıdına çizilmiş
minyatür
Museum Meermanno, Den
Haag, env. 10 E 4 90r**

Bu minyatürde Jacobus de Meerdere Schelde nehrinin kıyısında görülür; üzerinde hac kıyafetleri vardır. Arka planda Anvers'te bulunan Onze-Lieve-Vrouw kilisesi belirgindir. (Kilise 1559 yılında katedral olur.) Resim analiz edildiğinde gemide zor durumda olanların ermiştten yardım istedikleri görülür.

**† | 26
Antverpia Mercatorum
Emporium
Anvers, 1520 civarında
Ağaç gravür
Museum Plantin-Moretus-
Prentenkabinet, Anvers,
env. PK.OP.20839**

Gemi ile şu anki Hollanda ve Belçikadan ilk kâr amaçlı hac gezileri tüccar Dierick Paesschen tarafından düzenlenir. Gemisi Schelde nehrinin kıyısında ve üzerindeki metinde şöyle yazar: 'Kudüs'ten gelen bu gemi.' Anvers kentinin zenginliği geminin bütün detaylarında görülür.

**† | 27
Dev gemi modeli
Jules Van Beylen
1957-1961
Ağaç, metal ve kumaş
MAS | Museum aan de Stroom-
Anvers,
env. AS.1961.034**

Karadan Kudüs'e yolculuk uzun ve tehlikeli idi. İmkân oldukça deniz yolu tercih edilirdi. 1515 yılında Anvers'ten 'dev' isminde sağlam bir gemiye binen hacılar birkaç ayda gezilerini yaptılar.

**† | 28
Santiago de Compostela'ya
yayan yapılan hac gezisinin
damgalı kartı
Kâğıt
Özel Koleksiyon, Anvers**

Santiago yolunda bu damgalı kart pasaport olarak geçer. Kart ile hacılar bazı yerlerde daha uygun fiyatlara konaklayabiliyorlardı. Santiago'ya ulaşım kart dolduğunda geziyi 'tamamlamıştır ödülü' verilirdi.

**† | 29
Jacobus de Meerdere /
tarikatine ait seremoni asası
Johannes Petrus Antonius
Verschuylen,
1844
Gümüş, kısmen altın kaplama**

Aziz Jacob kilisesi, Anvers, env. 89

Kilise kutlamalarında kardeşlikler üzerlerindeki elbiseler ve yanlarındaki eşyalardan tanınırlardı. Anvers'te bulunan Sint-Jacobus, ya da Aziz Jacobus kilisesinde bu seremoni asası Ermiş Jacobus'e adanmıştır. Üzerinde hac elbiseleriyle olan Jacobus de Meerdere resmedilmiştir.

† | 30

Hacca giden çift Bohemen (Çek Cumhuriyeti) 1850 civarında Abanoz ayak üzerine fildişi Özel Koleksiyon, Versay

Fakir hacıların giyim tarzını yansıtan bu romantik heykeller bir çifti gösterir: kısa ceket, sukabağı, asa ve şapka. Görüntü detaylı ve dramatik olarak yansıtılmıştır: elbiseler eskimiş, ayakkabılar yırtılmış ve yüzler ve gözler yorgundur. Kadın kör adama eşlik etmektedir. Jacques Callot (ca. 1630) tarafından esinlenerek yapılmıştır bu heykeller.

† | 31

San Juan de San Vittores'in arması ile süslenmiş hacı şışesi İspanya?, 1550 civarında Toprak işi MAS | Museum aan de Stroom-Anvers, env. AV.0233

† | 32

Hacı şışesi 1700 civarında Toprak işi MAS | Museum aan de Stroom-Antwerpen, env. AV.7164

Bunun gibi hacı şışeleri yolda kullanmak üzere değildi. Yolda sukabağı kullanılırdı. Onlar hafif, sağlam olmalarının yanı sıra 1,5 litre su alırdı. Bu şışeler kutsal su koyup eve götürmek için kullanılırdı.

† | 33

Sint-Rochus Altın kaplamalı ağaç, kumaş ve gümüş Aziz Andries kilisesi, Anvers

Rochus hiçbir zaman resmen aziz ilan edilmemesine rağmen haşere ve bulaşıcı hastalıklardan koruyan din adamı olarak görülmektedir. Hac elbiseleri ve haşereyi atlatma simgesi olarak taşıdığı bacağındaki açık yaradan kolaylıkla tanınabilir. Minnettar bir inanan bu heykele gümüş deniz kabuklu kadife ceketi takmıştır.

† | 34

Hac omuz ceketi Fransa? 1550 civarında Deri ve deniz kabukları Chateau de la Rochelambert, Saint-Paulien (Haute-Loire), env. LRL157

Aşınma ve ihmalkârlık nedeniyle Ortaçağ'dan kalan hac elbisesi yoktur. En eski hac elbiseleri 16. yüzyılın ortalarında aittir. Omuza takılan bu ceket deniz kabukları ile süslenmiştir. Bu, ceketi giymiş olan kişinin gerçekten Santiago de Compostela'yı ziyaret etmiş olduğu anlamına gelmez. Deniz kabuğu zaman içinde evrensel hac simgesi haline gelmiştir. 16. yüzyılın ortalarında Fransa ve İspanya arasında yaşanan siyasi gerginlikler sonucunda Kuzey Avrupadan Compostela'ya hacca gitmek neredeyse imkânsız hale gelmiştir.

22 KUTSAL MEKÂNLAR

† | 35

Rochus malını mülküne fakirlere verip hacı olarak yola çıkar Evert van Orley (atfedilmiştir) 1517

**Panel üzerine yağlı boya
Aziz Jacob kilisesi, Anvers,
env. PA.016.E032 (KV_409503)**

Rochus'un hayatını resmeden bu kesit büyük bir sunak taşının üzerinden alınmıştır. Montpellierli Rochus malını mülkünü fakirlere dağıtıp 1317 yılında fakir bir hacı olarak Roma'ya yola çıkar ve yolda vebaya yakalanır. Mucizevi bir şekilde iyileşir ve hastaların azizi olur.

† | 36

**Hz. İsa hacı olarak aziz Augustinus'un önüne çıkar Schelte Adamsz. Bolswert, Anvers, 1624
Gravür/oyma
Museum Plantin-Moretus-Prentenkabinet, Anvers,
env. PK.OPB.0071.022 | R.80
resim 9**

Iconographia Magni Patris Aurelii Augustini kitabı kilise babası Aurelius Augustinus'un hayatını resimlendirmektedir. Gravür Augustinus'un bir hacının ayaklarını nasıl yıkadığını gösterir. Burada önüne hacı olarak çıkan İsa Peygamber'in kendisidir. Arkasında yatan fikir şöyledir: Her hacıya İsa Peygamber'in kendisiymiş gibi davranılmalı.

† | 37

**De Kaarskensprocessie van Scherpenheuvel
Frans Van Leemputten
1903-1905**

**Tuval üzerine yağlıboya
Kraliyet Güzel Sanatlar Müzesi,
Anvers,
env. 1599**

Sol panelde hacıların yayan hacca gittikleri görülmektedir. Orta panelde grup halinde kutsal mekânın etrafında dolaşmaktalar ve buna uygun ritüeller uygulamaktalar: Kaarskenprocessie veya 'Mum Alayı'. Geleneksel olarak alay Kasım başında yapılır. Sağ panelde hacıların eve dönüşü görülür.

İSLAMİYET'TE HAC

İslamiyet'teki en önemli hac Mekke ve civarına yapılan yıllık hacdir. Hicri takvimin son ayı olan dzoe-l-hidjdja veya zilhicce ayında gidilir. Mali yönden sorunu olmayan her Müslüman hayatında en az bir kez hacca gitmelidir. Eskiden yayan olarak, deve veya gemi ile gidilirdi. Şimdi uçakla gidiliyor.

Hacca gidenler beş gün boyunca bazı şartları yerine getirmelidirler. Yedi kere Kâbe'nin etrafında dönmelidirler. Hacca gidenlerin çoğu Mekke'den sonra Hz. Muhammed'in mezarının bulunduğu Medine'yi de ziyaret ederler.

Mekke'ye vardıklarında hacılar hac giysilerini giyerler. Bu elbiseler Kutsal Toprakların ziyaretinde şart olan temizliği simgeler. Erkekler dikilmemiş iki kumaş parçası giyerler. Kadınlar için kurallar daha esnektir. Başka kutsal mekânları ziyaret eden Müslüman hacılar için özel giyim kuralları bulunmamaktadır.

☪ | 38

De Rotterdamsche Lloyd'un afişi
Hollanda, 1919
Litografi
Deniz Müzesi, Rotterdam,
env. P2547

Bunun gibi afişlerle 'De Rotterdamsche Lloyd' gemicilik şirketi Endonezyadan Suudi Arabistan'da bulunan Djedda için yolcu toplamaya çalışırdı. Yolculuk yaklaşık iki hafta sürerdi. Hacılar kara üzerinden afişlerde gördükleri Kutsal Mekânlar Mekke ve Medine'ye de yolculuk yapabiliyorlardı.

☪ | 39

De Rotterdamsche Lloyd'un afişi
Hollanda, 1924
Litografi
Deniz Müzesi, Rotterdam,
env. P2603

☪ | 40

Rotterdamsche Lloyd'un afişi
Hollanda, 1937
Litografi
Deniz Müzesi, Rotterdam,
env. P2544

☪ | 41

Kimlik kartları
Endonezya (Hollanda Doğu
Hindistan)
1938
Kâğıt
Rijksmuseum Volkenkunde,
Leiden, env. MO 484-01152 /
01370 / 01380

Kimlikler Endonezyalı hacıların Mekke'ye gidebilmek için koloni yönetiminden aldıkları seyahat izninin veya vizenin bir parçasıydı. Suudi Arabistan'a geldiklerinde kimlik kartlarını Hollanda

konsolosluğuna bırakmaları gerekiyordu. Kimlikler ancak Endonezya'ya dönerken geri verilirdi. Bunlar vefat eden veya Mekke'de kalan hacılara aittir.

☪ | 42

Mohammed Oemar'ın kimlik kartı
Sidoarjo (Endonezya), 1906
Kâğıt
Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 4353-1

Hollanda Kolonyal Devleti 1825'ten itibaren seyahat vizesini Mekke'ye seyahat etmek isteyen her Endonezyalı Müslüman için mecburi kılar. Yolda bazı Hollanda konsolosluklarından kimliğine damga bastırılması gerekmekteydi. Bu damgalar sayesinde bu hacının 1906 yılında Mekke yakınlarında bulunan Djedda'ya ulaştığını, Nisan 1907'de ise eve dönmüş olduğunu biliyoruz.

☪ | 43

Mahmal
Cairo (Mısır)
1867-1876
İpek, (yaldızlı) ipek ip, ağaç ve bakır
The Nasser D. Khalili Collection
of Islamic Art, env. TXT 442

Mısırdan yıllık yola çıkan hac kervanının doruk noktası mahmal idi, deve arabası ile yapılan coşkulu bir kutlama idi bu. Mahal'in öncelikli işlevi törenseldi, içinde bir şey taşınmazdı. Sultan'Abd al-Aziz'i (1861-1876) temsil eden deve arabasının üzerinde Sultanın isminin baş harfleri işlenmiştir.

☪ | 44

Hacının resmi
İsfahan (İran)

16. yüzyılın sonu, 17. yüzyılın başı
Kâğıt üzerine mürekkep ve boya
British Museum, Londra,
env. ME 1920, 0917.0.279.2

Resim İranda bulunan Mahshad kentinde dua etmek üzere yola çıkan yaşlı adamın terk edilmiş bir manzaradaki yalnızlığını ve yaşadığı zorlukları resmeder. Şii Müslümanlarının İmam Reza'nın mezarının başında dua etmek üzere yaptıkları yolculuğun bir karesidir.

☪ | **45**
Pusula
İran
1879

Çinko, kâğıt, cam ve kadife
Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 4313-116ab

Seyahatleri sırasında Mekke'nin yönünü belirleyebilmek için Müslümanlar bir pusula kullanırlardı. Bu pusula ile Irak'ın Najaf ve Kərbela kentlerinden Şii hacıları Mekke'nin yönünü belirleyebiliyorlardı.

☪ | **46**
Pusula
İstanbul (Türkiye)
18.-19. yüzyıl
Bakır, demir, ağaç, kâğıt ve cam
The Nasser D. Khalili Collection of Islamic Art Müslüman
env. SCI 457

Bu pusulanın üzerinde en önemli üç kutsal mekânın Mekke (üstte), Medine (sağda) Kudüs (solda) minyatürleri bulunmaktadır.

☪ | **47**
İçecek şişesi
İran

20. yüzyılın başları
Sarı bakır, ağaç ve deri
**MAS | Museum aan de Stroom-
 Anvers,**
env. AE.1951.0001.0106

Bu şişenin üzerinde kaligrafi yazıları bulunmaktadır. Şişe ile yağ veya gül suyu taşınır.

☪ | **48**
Bir kadın hacıya ait baş ve yüz örtüsü
Aceh (Endonezya)
19. yüzyıl
Pamuk ve altın varaklı ip
**Rijksmuseum Volkenkunde,
 Leiden,**
env. 370-2991 / 370-2992

Mekke Kutsal Topraklarda erkek hacılar dinî temizliği simgeleyen özel elbiseler giyerler. Kadınlar tüm vücudunu kapatırlar, sadece elleri ve yüzleri gözüktür. Bazı kadınlar bir örtü ile yüzlerini de kapatırlar. Kumaş yüzle temas etmedikçe kadınların yüzlerini kapatmaları serbesttir.

☪ | **49**
Murid hacının tüniği
Dakar (Senegal)
2003
Pamuk
Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 6114-1a/c

Müritler, Senegal'de bulunan mistik bir tarikattır. Her yıl Şeyh Amadou Bamba'nın mezarına hacca giderler. Bazı hacılar grup halinde seyahat ederler ve aynı giysileri giyerler ki başkaları tarafından tanınınsınlar. Bu giysi Dakar Sandaga pazarında çalışan tüccarlara aittir.

☪ | 50

El yazısı

Türkiye, 1650

Mürekkep ve kâğıt üzerine

(altın varaklı)boya

Üniversite Kütüphanesi, Leiden,
env. Or. 12.365

Bu dünya haritasında Mekke dünyanın merkezindedir. Oradaki kutsal mekân, Kâbe'nin üzerinde siyah bir örtü vardır ve büyüğe resmedilmiştir. Etrafında şehir ve ülkelerin isimleri vardır. Maviler denizler ve okyanuslardır. Kuzey alt kısımda, güney üst kısımdadır. Bugünkü bakış açısı ile haritayı okumak isteyen, haritayı yarım çevirmelidir.

☪ | 51

Arapça, Türkçe, Malezyaca ve

Acehçe sözlük

Mekke, 1900-1901

Kâğıt üzerine mürekkep

Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 674-818

Dört dilde olan bu sözlük Aceh'ten (Endonezya) Mekke'ye gidenler için çok kullanışlı idi. Mekke'de halk tarafından Arapça konuşulurdu, devletin idari dili Türkçe idi ve hacılar Malezyaca ve Acehçe konuşurdu.

☪ | 52

El yazısı

Türkiye, 1837

Kâğıt üzerine mürekkep ve

(varaklı) boya

Leiden Üniversite Kütüphanesi,
Leiden, env. Or. 12.455

Dala'il al-Khayrat 15. yüzyıla ait önemli bir dua kitabıdır. Kitaplarda çoğunlukla çift tarafta Kutsal Toprakların minyatürleri bulunur. Sağda Mekke, solda Medine görünür. Seyahatlerine hazırlanmak için hacılar bu kitabı okurlardı, bazen de uğur getirmesi için yanlarında götürürlerdi.

KUTSAL MEKÂNLAR

Musevilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'e ait birçok mabet bulunmaktadır; bu mekânların bazıları da ortaktır. Hikâyelerle, özel eşyalarla, kişilerle veya tarihi olaylarla bağlantılı olan mekânların inananlar için çekim gücü büyüktür. Ayrıca bu mekânlarda tanrısal güçle kurulan bağlantı da daha kuvvetlidir.

Hacca gidenler ruhsal olarak arınmak, doğru yolu bulmak veya tövbe etmek isterler. Bazen din büyükleri veya din âlimlerinin mezarını ziyaret ederek arınırlar. Bütün yıl ziyaret ederler bu mekânları, ama özellikle bazı kutsal günlerde ziyaretçi sayısı artar. Ritüeller icra ederek kutsal olanın bir parçasına dâhil olurlar.

Kudüs Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar için kutsal bir mekândır. Hristiyanlar için Hz. İsa'nın çarmığa asıldığı ve tekrar dirildiği yerdir. Onlar Aziz Mezar Kilisesi'ni ziyaret ederler. Yahudiler için Tapınak Dağı'nda bulunan Batı Duvarı, ya da Ağlama Duvarı Tapınaklarının tek kalıntısıdır. Tapınağın yerinde şimdi Harem el-Şerif ve Al Aksa Camii bulunmaktadır, bunlar Mekke ve Medine'den sonra en önemli İslami mekânlardır.

HACILAR TANIKLIK EDİYORLAR KUTSAL MEKÂNLAR

Günümüz hacıları ne yaparlar? Kutsal bir mekânı ziyaret etmek için nasıl hazırlık yaparlar? Seyahat, yol nasıl geçer? İstikametlerine ulaştıklarında ne yaşar, ne hissederler? Neden kutsal bir mekândır? Hayatlarında birşeyler değişir mi? Farklı mı dönerler?

Birkaç Anversli Musevi, Hristiyan ve Müslüman aile Kudüs, Mekke, Scherpenheuvel ve Lourdes gibi kutsal mekânlara yaptıkları hac hakkında yaşadıklarını anlatıyorlar.

MUSEVİLİĞİN KUTSAL MEKÂNLARI

Tapınaktan dolayı Kudüs Museviliğın en kutsal mekânıdır. 70 yılındaki yıkımından sonra tüm dünyadaki Museviler İncil'i 'taşınabilir kutsal' ve bir sinagogu 'küçük mabet' olarak tanımlamaya başladılar. Evde ve sinagogda birçok dua, gelenek ve eşya Kudüs'ü anımsatır.

En popüler hac mekânı Tapınağın kalmış olan batı duvarıdır. Orada ve mezarlıkta dua edilir, yemek yenir, dans edilir, kutlama yapılır. Hacılar dileklerini yazıkları kâğıtlar bırakırlar, ölüleri anmak için lamba yakarlar, hayır işlerine para verirler ve muska veya hatıralık eşya satın alırlar.

Aşkenazi, Sefarad ve Hasidik Yahudilerin gelenekleri farklıdır ama zaman geçtikçe gelenekler daha fazla benzerlik göstermeye başlıyor.

☆ | 53

**An der Klagemauer in
Jerusalem-Kudüs'te Ağlama
duvarı yanında
Max Friedrich Ferdinand Rabes
Almanya, 1897
Tuval üzerine yağlı boya
Yahudi Müzesi, Berlin**

Solda bulunan iki erkek Aşkenazi geleneğindedir, üzerlerinde kaftan ve dua giysisi olan üç erkek Oryantal Yahudi kökenlidir. Sağda ve solda kadınlar duvarın yanında dua etmektedirler. Günümüzde erkek ve kadınların bölümü ayrıdır. Rabes ilk olarak 1895'te Alman Kralı Wilhelm II eşliğinde Kudüs'ü ziyaret etmiştir.

☆ | 54

**Örtü
Middelburg, Hollanda
1829-1830
İpek ve pamuk
Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 2257**

Sinagogda Tevrat yazılarının saklandığı mavnanın önünde bir örtü vardır. Görüntüler 'tabernacle'î hatırlatır, Mısır çıkışında seyahat eden kutsal eşyalar. Ayrıca melekler, somun ve taş masalar görünmektedir.

☆ | 55

**Salé Cimetière juif / Salé'de
Musevi mezarlığı
Salé, Fas, 1920
Resim
Centre de la Culture Judéo-
Marocaine- Merkezi, Brüksel
env. 22222**

Rabat kentinin yakınında bulunan Salede zengin Yahudi tüccarlar yaşarlardı.

Yahudiler de Müslümanların yaptığı gibi kuraklık dönemlerinde yağmur duası ederlerdi. Sinagogdan mezarlığa giderken David'in dualarını ederlerdi ve azizlerinin mezarlarını ziyaret ederlerdi.

☆ | 56

**Chaim Halberstam'ın ölüm
yıldönümü kutlaması için bildiri
Nowy Sącz, Polonya
1930
Kâğıt
The Gross Family Collection-
env. 112.011.050**

Kuzey Polonyada bulunan Nowy Sączlı Haham Halberstam (1793-1876) Chassidische hanedanlığı Sanz'ın kurucusudur ve fakirlere yardımı ile tanınır. Sanzlı Chassidiemler Anvers'te, Netanja (İsrail) ve Brooklyn'de yaşarlar. Halberstam'ın ölüm yıldönümü olan 25 Nisan'da birçok insan ziyaret eder mekânı.

☆ | 57

**Amram ben Diwan'ın mezarı
için elbise
Ouazzane, Fas
1930
Altın varaklı kırmızı kadife
The Gross Family Collection
env. 003.027.001**

Rabbi Amram ben Diwan'ın hiloela (ölüm gününde) bu elbise mezarına koyulmuştur. Sinagog lambaları arasında ortada hayat ağacı bulunur, etrafında şans getirmesi için kuşlar ve semboller vardır. Lea Ben-Simon bağışlamıştır bu elbiseyi.

☆ | 58

**Amram ben Divanlı muska
Yapan bilinmiyor, Fas, 1950
Kâğıt
Centre de la Culture Judéo-**

**Marocaine, Brüksel,
env. 21556**

Ağır hasta olan oğlunu kurtarmak için haham Amram dua eder ve kendi oğlunun hayatı yerine kendi hayatının alınmasını ister. Oğlu iyileşir. Kısa süre sonra Amran aniden vefat eder. İnsanlar mucizelerin gerçekleşmesi için mezarını ziyaret edip dua ederler, dua ederken ellerinde bir muska tutarlar.

☆ | 59

**Amram ben Diwan anısına
Tevrat kalkanı
Ouazzane**

Fas

1914

Metal

**Centre de la Culture Judéo-
Marocaine, Brüksel
env. 22550**

Kutsal şehir Hebron'dan gelen Amram ben Diwan 18. yüzyılın sonlarında oğlu Chaim ile beraber Ouazzane'ye gider. Orada bir okulun yapılması için para toplar. Mucizeler yaratan bu kişinin ölüm yıldönümü Fas'ta en önem verilen gündür.

☆ | 60

**Haham Meir Ba'al HaNes'in
mezarı için para toplama
kutusu**

Tiberias

19. yüzyıl

Metal

The Israel Museum, Kudüs

İsrail dışında mucizeler yaratan bu hahamın mezarının temizliği ve korunması için para toplanır. 14.'cü İlar, ölüm yıldönümünde binlerce insan Tiberias'ta bulunan mezarını ziyaret eder.

☆ | 61

**Para toplama kutusu-Porat
Josef okulu için**

İsrail

1940'lar

Teneke

**Ariel Muzicant Koleksiyonu,
env. AM 916**

Porat Josef Jesjiva 1914'te yapılmış olan bir yüksekokuldur. Kudüs'ün eski merkezinde, Batı Duvarı'nın karşısında bulunmaktadır. Şu anki modern bina Moshe Safdie tarafından tasarlanmıştır. İsmi İncilde (49,22) geçer: 'Yusuf verimli bir asmadır, kaynağın verimli bitkisidir.'

☆ | 62

**Ulusal Musevi Fonu için para
toplama kutusu**

**Leopold Fleischhacker
(1882-1946)**

Wuppertal, Almanya

1920 civarlarında

Metal

**Ariel Muzicant Koleksiyonu,
env. AM1**

Ulusal Musevi Fonu İsrailde toprak satın almak isteyen Yahudiler için 1901de kurulmuştur. Günümüzde ülkenin ağaçlandırılması için çaba göstermektedir fon. Dünyanın her bir yanından sipariş edilen ağaç sertifikaları ile tanınır.

☆ | 63

**Hasidic Ectasy (Agadati
Dancing)-Hasidik Coşku (Dans
eden Agadati)**

Reuven Rubin (1893-1974)

Tel Aviv, İsrail

1924

Tuvale yağlı boya

David Rubin, Herzlia

Üzerinde bol duran dua giysileri ile kapalı gözlerle coşkulu dans ederken Hasid ellerini ve kafasını yukarı doğru kaldırır: Tanrı ile temas kurmak ister. Hatta coşkulu şekilde dans ederken sağ ayakkabısını kaybetmiştir! Dansçı ve koreograf Baruch Agadati (1895-1976) modellik yapmıştır.

☆ | 64

Janissaires marocains et Sol Hatchuel - Faslı Yeniçeriler ve Sol Hatchuel
Gabriel Séailles (1852-1922)
Tanger, Fas
1914
Ağaca yağlı boya
Centre de la Culture Judéo-Marocaine, Brüksel,
env. 22509

Musevi Sol Hatchuel ('Lalla Sol') bir Müslümana aşık olur ve onunla evlenir. Kocasının erken ölümünden sonra tekrar Museviliği seçer. Sultan buna çok sinirlenir ve ölmesini emredip öldürtür. Burada askerler tarafından teslim alındığı gözükmektedir. Museviler ve Müslümanlar onun Feşte bulunan mavi nokta işaretli mezarını ziyaret ederler. Onu şifa gücü olarak nitelendirirler ve hamile kalmak için dua ederler.

☆ | 65

Pélerinage de la hiloela / Hiloela hacca
Armand Cultrera (1901-1981)
Ouazzane, Fas
1960
Ağaca yağlı boya
Centre de la Culture Judéo-Marocaine, Brüksel
env. 28808

Ünlü bir haham veya âlimin vefat ettiği günde veya İncilde ismi geçen birinin

vefat ettiği günde mezarlıkta *hiloela* gerçekleşir. Bir nevi anma töreni olan bu günde erkekler ve kadınlar (eskiden daha sık beraber olarak) yemek yerler, mum yakarlar ve nimet isterler. Sefarad ve Ortadoğu geleneği olan bu gelenek Müslümanların ziyara geleneğine benzemektedir. Aşkenazi Yahudilerinde bu geleneğin ismi *Jahrzeit* olarak geçmektedir.

☆ | 66

Kandiller
Fas
19. yüzyıl
Taş
Centre de la Culture Judéo-Marocaine, Brüksel,
env. 22325, 22879

Ünlü hahamların mezarlarının başında kandil yakma geleneği hacca gidenler arasında çok rastlanır. Yağ küçük deliklerden dökülür ve lambalar gün boyunca yanar.

☆ | 67

Dancers of Meron / Meron'un dansçıları
Reuven Rubin
(1893-1974)
Tel Aviv, İsrail
1926
Tuval üzerine yağlıboya
Rubin Museum, Tel Aviv

Paskalya ve Hafta Kutlaması arasındaki 33. Omer Gününde hacılar Haham Simon bar Jochai'ni ölüm yıldönümünü mezarı başında anarlar. Mezarı İsrail'in kuzeyinde bulunan Meron'dadır. Musevi mistizminin, ya da 'Zohar'ın ona ait olduğu söylenir. Erkekler bir ellerinde Tevrat'tan bir sayfa ile dans ederken kadınlar çocuk bakarlar.

☆ | 68

Duvar halısı
Yapan bilinmiyor
Kashan, İran
20. yüzyıl
İpek ve pamuk
Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. B0394

Üç büyük sahne Kudüs'ü göstermektedir: yukarıda Musa Peygamber ve Aron Kaya Kubbenin (Musevi geleneğine göre tapınağı temsil eder) yanında dururlar, ortada İshak'ın Moria dağında kurbanı (Kudüs'ü temsil eder) ve altta Ağlama Duvarı bulunur; harap olmuş Tapınağın dış duvarı. Etrafında başka kutsal mekânlar resmedilmiştir.

☆ | 69

View of the holy places- Kutsal mekânlar
Jeruzalem, İsrail
1880
Litografi
The Gross Family Collection,
env. 079.011.007

Ortaçağ'dan bu yana hacılar kutsal mekânların bazen resimli, bazen resimsiz listelerini kullanırlar. Ortada Ağlama Duvarı ve Solomon'un kaya kubbe şeklindeki Tapınağı görünür. Etrafında İncil hac şarkısı 126 görünür.

☆ | 70

Kutsal mekânların panoraması
Yapan bilinmiyor
Fas
19. yüzyıl
Kâğıt üzerine suluboya
Centre de la Culture Judéo-
Marocaine, Brüksel
env. 22538

HRİSTİYANLIĞIN KUTSAL MEKÂN LARI

Hristiyanlar için İsa Peygamber'in hayatında geçen yerler kutsaldır. Katolikler için azizler ve şehitlerin mekânları da kutsaldır. Özellikle bir mucize ya da görünme sonrasında bu tür yerler hac mekânına dönüşür.

İsa Peygamber Kutsal Topraklarda yaşamış, ölmüş ve dirilmiştir. Bunlar en kutsal mekânlardır. Kutsal Mezar Kilisesi çarmığa gerilmesinin ve dirilmesinin yerini işaret eder. Beytullahimde bulunan bazilika ise doğum yeridir.

İkinci sırada Roma gelir. Havari Petrus orada 64 yılında şehit olmuştur. Katolik kilisesinin başı olan papa onun halefi olarak görülür. Bir yerin kutsal olabilmesi için papanın izni gerekmektedir.

Ortaçağda Santiago da Compostela'ya hac ziyaretleri teşvik edilirdi. Havari Jacobus de Meerdere'nin mezarının bulunduğu Santiago da Compostela'ya ve üç kralın bulunduğu Köln'e hacca gidilirdi. Dünya çapında Azize Meryem'e ait birçok hac mekânı bulunmaktadır. Anvers'ten eski tarihlerden beri Loreto'ya gidilirdi, 17. yüzyılda Scherpenheuvel ve Kevelaer popülerleşmiştir, yakın zamanda ise Lourdes ve Fatima.

† | 71

**Santa Croce in Gerusalemme
Hendrick van Cleve/Pieter
Vlerick**

**Roma
1556-1561**

**Kâğıt üzerinde çizim
Museum Plantin-Moretus-
Prentenkabinet, Antwerpen,
env. PK.OT.00576 | D.9.29.a**

Gerusalemme'de bulunan Santa Croce Kilisesi İmparatoriçe Helena'nın sarayına aitti. Kalıntıları solda görülmektedir. Bu binalar kent surlarının tam içinde kalıyordu ve Roma Piskoposluk Kilisesi Aziz John Lateran'a yürüme mesafesinde idi. 18. yüzyılda kiliseye yeni bir cephe yapıldı.

† | 72

**Vatikan'daki Aziz Petrus
Bazilikası'nın ön cephesi
Carlo Fontana, Il Tempio
Vaticano e la sua origine
Roma, Giovanni Francesco
Buagni, 1694
Gravür/oyma
Fabbrica di San Pietro, Vatikan**

Günümüzde de dünyanın en büyük Hıristiyan kilisesi olan ikinci Aziz Peter'in ön cephesi 1612 yılında, yüzyıl sonra tamamlanır. Kilisenin uzunluğu 218 metre, genişliği 155 metre, yüksekliği ise 133 metredir. Kilisede 60.000 kişilik yer bulunmaktadır.

† | 73

**Aziz Pieter'in yeni yapımı, 1564
civarlarında
Carlo Fontana, Il Tempio
Vaticano e la sua origine
Roma, Giovanni Francesco
Buagni, 1694**

Gravür/oyma Fabbrica di San Pietro, Vatikan

Bu resim Michelangelo'nun ölüm zamanında, 1564 civarında yeni St. Peter'in inşa edilmesini gösterir. Kendi tasarımı olan kubbe 1585 ile 1590 arasında tamamlanmış olacaktır. Yeni yapının önünde eski Aziz Pieter'in bir bölümü bulunmaktadır, bu 313 yılında İmparator Konstantin tarafından yaptırılmıştır. Ön planda bulunan dikilitaş sonra St. Peter Meydanı'nın merkezine taşındı. Burada hâlâ Nero'nun eski sirkini işaret etmektedir, 67 yılında Peter burada çarmıha gerilmiştir.

† | 74

**Roma'nın yedi önemli kilisesi
Antonio Lafreri
Roma
1575
Gravür/oyma
The British Library, Londra,
env. BLL01004920449**

Bu baskı Kutsal Yıl 1575'te basılmıştır. St. Peter, St. John Lateran, St. Paulus ve Santa Maria Maggiore kiliselerini gösterir. Bunlar Roma'nın dört büyük kilisesidir. Üç hac kilisesi de görülür: duvarların dışında bulunan St. Sebastian duvarlarının dışında bulunan St. Lawrence ve Gerusalemme'deki Santa Croce. Günahların tamamıyla affedilmesi için bu yedi ibadet evi mutlaka ziyaret edilmesi gerekir.

† | 75

**St Thomas Becket'in röliker
sandığı
Limoges
1200 civarında
Ahşap çerçeve, yıldızlı bakır ve
emaye**

36 KUTSAL MEKÂNLAR

Museum Catharijneconvent, Utrecht, env. ABM m00907

Thomas Becket (1118-1170), Kral Henry II ve Canterbury Başpiskoposu altında Başbakanlık yaptı. Kral Henry II ile Kilisesi'nin haklarıyla ilgili çatışma yaşadı. Dört şövalye krala bir iyilik yaptıklarını düşünerek Becket'i "onun" katedralinde öldürdüler. Şehit düştüğü an burada resmedilmiştir. Becket 1173 yılında aziz ilan edildi ve Canterbury Antvers'ten de hacıların seyahat ettiği önemli bir hac mekânı haline geldi.

† | 76

Kutsal dikenin saklandığı sandık

Anvers, 1648-1649

**Gümüş, kuvars kristali ve ağaç
Sint-Pauluskerk- Aziz Paul
Kilisesi, Anvers,
env. PA.029.K0661 -
(KV_21485)**

İsa Peygamber'in acısı ile ilgili olan emanetler her zaman özel ilgi görmüştür. Onun tacına ait bir diken böyle bir emanettir. Güzel değerli bir kap içinde monte edilmiş olan diken inançlılara sunulurdu.

† | 77

Aziz Peter heykeli

**Roma
1870 civarında**

**Gümüş
Fabbrica di San Pietro, Vatikan**

Romada bulunan St. Peter'de Petrus'un 1280 yılına ait bir bronz heykeli bulunmaktadır. Geleneğe göre insanlar Petrus'un sağ ayağına dokunarak onu onurlandırıyorlar. Bilhassa sağ ayağı zamanla yıpranmıştır. Bu gümüş kopyayı

yapan kişi ayaklardaki yıpranmayı kopyalamamıştır.

† | 78

Kutsal Haç Kalıntısı

**Anonim
1600 civarında
Kaplama gümüş
Aziz Andries,
Kilisesi Anvers**

4. yüzyıldan Kutsal Haç parçaları. Roma, Konstantinopolis ve Kudüs'te saklanır. Yüzyıllar içinde bu parçalar Hıristiyan dünyasına yayıldı. Anvers'te İsa Peygamber'in çilesinin sembolleri ile dekore edilmiş bir kap bulunmaktadır.

† | 79

Kutsal Haç ile İmparatoriçe Helena

**Jan Boeckhorst
1650 civarında
Tuval üzerine yağlıboya
Aziz Jacob kilisesi Anvers,
env. PA.016.E174 - (KV_50377)**

Bu büyük tablo İmparator Konstantin'in annesini gösterir. Elinde Kutsal Haç bulunur ve coşku içinde elindekine bakar. Sağ altta İmparatoriçe işçilere talimat vermektedir. Sol arka planda Kudüs gözükür. Tablo bir zamanlar Anvers 'opgeheven begarden' kilisesini süslemekteydi.

† | 80

Scherpenheuveli Azize Meryem

**Flaman Bölgesi
1605 civarında
Meşe, çok renkli
Aziz Carolus Borromeus kilisesi,
Anvers,
env. PA.008.C001 - (KV_66292)**

Güvenlik nedenlerinden dolayı 1604 yılında Scherpenheuvel'in kutsal meşesi kesilmiştir. Odun parçalarından heykeller yapılmıştır. Başpiskopos Albert ve Isabella bu heykelleri Katolik hükümdarlara ve önemli kiliselere hediye olarak gönderdiler. Bu heykelden Anvers Cizvit Kilisesi'nde 1606 yılında bahsedilir ve bilinen en eski Meryem Ana heykeldir. Başından itibaren çok ibadet edilirdi.

† | 81

St Peter ve Paul Heykel Grubu I Verberckt

Anvers

1783

Gümüş, kısmen yaldızlı

Aziz Paulus kilisesi Anvers,

env. PA.029.C0358 -

(KV_20940)

Bir zamanlar bu ahşap relikör şehit Peter ve Paul'un emanetlerini içerirdi. Peter solda durmaktadır ve gökyüzü anahtarları ile tanınabilir ve sağ elini havaya kaldırır. Bu hareket onu inanç temsilcisi olarak tanımlar.

† | 82

Üç kralın işaret parmağını bulunduran kutsal sandık Hildesheim

1475 civarında

Gümüş ve cam

Dommuseum, Hildesheim

Ortaçağ dünyasına has olan bu kutsal sandığın ortasında üç kralın üç işaret parmağı bulunmaktadır. Bu parmaklarla yeni doğmuş olan İsa Peygamberi bulmak için takip ettikleri yıldızı işaret ederler. Könlü Başpiskopos Rainald van Dassel kemikleri 1164 civarında Hildesheim Dom'una bağışlar. Daha sonra bu kutsal sandığa koyulmuştur kemikler.

† | 83

Aziz Jacobus de Meerdere heykelleri

Flaman Bölgesi

1425 civarında

Yaldızlı gümüş

Onze-Lieve-Vrouw Doğum Bazilikasının mücevher odası,

Tongeren,

env. OLV-LI-115

Santiago de Compostela'nın dışında da Jacobus de Meerdere'ye ait olan emanetler bulunmaktadır. Bu popüler azizin kalıntıları birçok yerde saklanmaktadır. Kutsal sandıkların güzellik ve zenginliği onların statü ve anlamlarını yansıtmaktır.

† | 84

Kevelaerlı Azize Meryem'in kutsal heykeli

J.J. Junes

Anvers, 1890

Gümüş

Onze Lieve-Vrouw Katedrali, Anvers

Kevelaer'in Meryem Anası ezilenlerin yardımcısı Lüksemburg'un Meryem Anası'nın heykel tarzına benzemektedir. Aynı zamanda Scherpenheuvel en Loreto'nun heykellerine de benzer. Bu yüzden ayırt etmek pek kolay değildir. Hepsisi de Meryem na ve bebeği gösterir ve üzerlerinde güzel barok dönemine ait giysiler vardır

† | 84B

'Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel' Kardeşlik Cemiyeti'nin Alay Bayrağı

Anvers

1860 civarında

İpek, cam, galon, ağaç,

**yağlıboya, boncuk ve kumaş
Aziz Jacob kilisesi, Anvers,
env. PA.016.H081 - (KV_45756)**

Anvers'te kiliseye gidenler her yıl Scherpenheuvel'i ziyaret ederler. Eskiden bir flama taşırlardı, bununla karşılaştıkları diğer gruplarla aralarındaki farkı gösterirlerdi.

† | 85**Loreto Lu Onze-Lieve-Vrouw
kardeşliğinin verdiği belge
Anvers, 1773
Gravür
Rusbroecgenootschap, Anvers**

18. yüzyılın başından beri bu kardeşlik Anvers'te Aziz Julianus evine gidenlerin konaklaması ile ilgilenirdi. Sadece Loreto'ya hacca gidenler üye olabiliyorlardı. Hacılar isterlerse kardeşlikten Loreto ve Romada bazı yerlerde konaklayabilmek için bir mektup alabiliyorlardı.

† | 86**Loreto'nun Meryem anası
Giacomo de' Rossi
Roma
1680 civarında
Gravür
Museum Plantin-Moretus |
Prentenkabinet, Anvers,
env. B 56**

Loreto'da Meryem Ana ve bebeğinin bu heykeline 14. yüzyıldan beri ibadet edilir. 16. yüzyıldan beri mücevherlerle kaplı bir manto giyer heykel.

† | 87**Anvers belediye binasının ön
cephesindeki Azize Meryem
Anvers****1650 civarında
Gravür/oyma
Rusbroecgenootschap, Anvers**

1585 yılında ünlü kahraman Brabo'nun heykeli Anvers Belediye Binası'nın ön cephesinden alınmıştır. Katolik Belediyesi bu heykelin yerine Loreto'nun Meryem Anası'nı koyar. Bu da Anvers için Meryem Ana'nın anlamını yükseltir.

† | 88**Scherpenheuvel'in Meryem
anası
Abraham van Diepenbeeck
Anvers, Conrad Lauwers
1650 civarında
Gravür
Museum Plantin-Moretus |
Prentenkabinet, Anvers,
env. PK.OP.19902 | V/L.5**

Bu resim Scherpenheuvel'in tüm önemli yerlerini gösterir. Ortada, meşeden yapılmış olan Meryem Ana ve çocuğu bulunmaktadır. Sol arkada 1604 yılında yapılmış olan şapel bulunmaktadır. Hastalar ve özürlüler Meryem anayı onurlandırarak bir mucize beklerler.

† | 89**Scherpenheuvel'in zemin planı
Quirin Boel II
Anvers
1660 civarında
Gravür
Museum Plantin-Moretus |
Prentenkabinet, Anvers,
env. PK.OP.18087 | IV/B.56**

Kutsal rakam 7 Scherpenheuvelde sembolik bir anlam taşır. Mükemmeliyeti ve Meryem Ana'yı temsil eder. Şehir surları yıldız şeklindedir, uçlarında 7 nokta bulunmaktadır ve yedi uçu yıldız kubbeyi

süsler. Bu Scherpenheuvel'in siyasi ve dini anlamını güçlendirir.

† | 90

Lourdes'in Meryem anası
Fransa
1880 civarında
Özel Koleksiyon, Anvers

Bernadette Meryem ananın dış görüntüsünü 12 yaşında bir kız olarak tasvir eder. 1863'te sanatçı Joseph-Hugues Fabisch'e Lourdes'in Meryem ana heykelini yapma görevi verilir. Ancak Kilise otoritelerinin isteği üzerine bunu yapmaz, Bernadette ise buna çok üzülür. Zira Meryem ananın ideal görünümü inançlıların dünyasına daha çok hitap etmekteydi. Fabisch'in yaptığı bu Lourdes'in Meryem Anası tüm diğer Meryem ana görüntülerine örnek olmuştur.

† | 91

Kutsal su tası - Lourdes
Fransa
1900 civarında
Teneke
MAS | Museum aan de Stroom,
Anvers,
env. AF.1964.061.031

† | 92

Lourdes'te su kaynağında aziz
suyun alındığı su kabuğu
Fransa
1900 civarında
Teneke
Özel Koleksiyon, Anvers

25 Şubat 1854'te Lourdes'ta Bernadette'ye su kuyusundan su içmesi istenir. Hiçbir yerde su göremez, ama yeri kazmaya başlar ve bir kaynak bulur. Bu suyun ritüellerde önemi hala büyüktür.

İnançlılar özel fincanlarla bu sudan içerler, özel şişelerle de sudan eve götürürler.

† | 93

Madonna di Loreto-
Loreto'nun Meryem anası
Michelangelo di Meresi da
Caravaggio
1605 civarında
Tuval üzerine yağlı boya
Basilica di Sant'Agostino,
Roma

İki kişi Loreto'ya hacca gitmişlerdir, diz çökerler ve Meryem ana ve Hz. İsa'nın görünümü ile ödüllendirilirler. Kirli, şişmiş ayakları uzun yolculuğu işaret eder. Tanrısal ve insani olan burada buluşur: Meryem ana ve Hz. İsa en fakir ve basit insanlara görünürler. Bu insanların onlara inançlarından başka sunabilecekleri yoktur.

† | 94

Peter'in çarımıha gerilmesi: Kral
Nero çarımıha gerilmesi
buyurur; çarımıha gerilme;
seyirciler
Calque
Fabbrica di San Pietro, Vatikan

1475 sıralarında heykeltıraş Paolo Romano papa Sixtus IV'nin emrinde St Pieter'i süslemek üzere altı anıtsal kabartma yapar. Bunlar yüksek sunağı süslemek için yapılmıştır. Burada Peter'in Vatikan tepesinde çarımıha gerilişi görülür. İsa peygambere saygısından dolayı başı aşağı doğru çarımıha gerilmek ister. Emri zamanın Roma İmparatoru oturmakta olan Neron verir. Askerler bakarlar.

† | 95

**Paul'un başını kesme, hapsi,
başını kesme, seyirciler
Calque**

Fabbrica di San Pietro, Vatikan

1475 sıralarında Papa Sixtus IV heykeltıraş Paolo Romano'ya St Peter'i süslemek için mermer yaptıtır. Burada Paulus'un başının kesilmesi ve tutuklanması görülür. Paulus Roma vatandaşı olduğu için başı kesilmiştir, çarmıha gerilmemiştir. Mezarının üzerine İmparator Konstantin altında büyük bazilika inşa edilmiştir: Sur duvarları dışında bulunan St Paulus.

İSLAM'IN KUTSAL MEKÂNLARI

Mekke ve Medine'den sonra, Kudüs İslam'da üçüncü kutsal mekândır. Kible'nin dua yönü olmasından önce ilk Müslümanlar Kudüs'e doğru namaz kılarlardı. Şehir kutsallığını Hz. Muhammed'in miracından almıştır. O gece peygamber gökyüzü yolculuğuna çıkmıştır. Bazı Müslüman ilahiyatçılara göre, Allah Hz. İbrahim'e oğlunu kurban etmesini burada sormuştur.

Bu üç kutsal kentin yanı sıra İslam içinde çeşitli mezheplere ait birçok kutsal mekân vardır. Birçok mezhep Allah ile nimet (bereket) getirebilen ve Allah'a yakın olan kutsal insanlar kavramına inanır. Onların mezarları tüm İslam dünyasına yayılmıştır. Hala kutsal mekânlar olarak hacca gidilir o mekânlara. Sadece kutsal günlerde değil; kuraklık zamanlarında, iyileşme için veya hamile kalmak için dua edilir.

Şii Müslümanlar için toplumlarının liderleri olan imamların mezarları, hac için önemli yerlerdir.

☾ | 96

Kâbe'nin anahtarının bulunduğu kilit İstanbul

1640-1648

**Demir, gümüş ve altın
Topkapı Palace Museum-
Topkapı Sarayı, İstanbul,
env. 2/2228 en 2/2266**

Kâbe'nin içine sadece davetiye ile erişilebilir. Anahtarlar Banu Shaiba ailesinin elindedir. Mekke, Osmanlı idaresi'ne girdiğinde, zaman zaman yeni anahtarlar yapıldı. Eski anahtarlar İstanbul'da bulunan sultana gönderildi. Bu anahtar Sultan İbrahim (1640-1648) döneminde yapılmıştır. Kur'an ayetlerinin yanı sıra Padişahın adı ve tarihi altın harflerle kazınmıştır.

☾ | 97

Kâbe kapısı önündeki perde Kahire (Mısır)

1849-1850

**İpek ve (kaplama) gümüş tel
The Nasser D. Khalili Collection
of Islamic Art, env. TXT 307**

Kâbe kapısının önünde her yıl yenilenen işlemeli bir perde bulunur. Bu kopya, Osmanlı Sultanı I. Abdülmecid adına yaptırılmıştır. Kapıdan direkler ve lambaların bulunduğu iç mekâna girilir. Sadece bazı kişiler içeriye girebilirler.

☾ | 98

**Kâbe kapı perdesi örneği-
Mekke**

1985-1999

**Saten, altın ve gümüş iplik
The Nasser D. Khalili Collection
of Islamic Art- İslam Sanatı
Nasser D. Halili Koleksiyonu,
env. TXT 154**

Yüzyıllar boyunca, Kâbede kullanılan kumaş Kahire ve İstanbul'da yapılmıştır, ancak 1927'den beri Mekke'de özel bir atölye bulunmaktadır. Kapı perdesi siyah ipek üzerine altın ve gümüş iplikle işlenir. Üzerine Kuran yazıları ve dini sözler işlenir. Kâbe etrafında bulunan kumaşın toplam ağırlığı 800 kilodan fazladır.

☾ | 99

Mekke'de Ulu Camii'nin zemin planı

**Aceh (Endonezya), 19. yüzyıl
Kâğıt üzerine suluboya ve mürekkep**

**Tropenmuseum, Amsterdam,
env. A-5992**

Resim külliyesinin içinde bulunan binaları ve çeşitli anıtları ve hacının okuması gereken duaları gösterir. Talimatlar Arapça karakterlerle Malay dilinde yazılmıştır. Kayda değer olan merkezde bulunan Kâbe'nin dışının değil, içinin gösteriliyor olması. Sadece bazı kişiler içeri girebiliyorlardı.

☾ | 100

**Mekke Ulu Camii Çini paneli
Iznik (Türkiye), 17. yüzyıl**

**Fayans
Benaki Museum, Atina,
env. 124**

Resimde çeşitli anıtlar ve binalar ile Ulu Camii görünür. Duvar fayansları hacca gitmiş olanlar ve gitmek isteyenler için yapılmıştır. Üst kısımda bulunan şiir şöyle başlar: "Allah Kâbe'yi ziyaret edebilecek kadar şanslı olanları affeder"

☾ | 101

**Mekke ve Medine panel
boyama
Türkiye, 1899**

Ahşap, kâğıt ve mürekkep
Wereldmuseum-Dünya Müzesi,
Rotterdam, env. 75147

Bu çift-minyatürde sağda Mekke, solda türbe ve Peygamber Hz. Muhammed'in Medinedeki türbesi görülür. Etrafta şehrin binaları da görülür aynı zamanda. Hacılar için önemli mekânlar isimleri ile yazılmıştır, Hz. Peygamber'in mezarı gibi.

☾ | 102
Kerbela Savaşı Minyatür resim
Bagdad (Irak)
16. yüzyıl
Kâğıt üzerine suluboya ve altın
boya
Wereldmuseum-Dünya Müzesi,
Rotterdam,
env. 70922

Irak'ta Kerbela yakınlarında 680 yılında Müslüman toplumun liderliği için Sünnilere karşı Şiiiler savaş verirler. Sonunda Şiiiler kaybeder ve İslam iki akıma ayrılır. Tarihsel öneminden dolayı kent önemli bir hac mekânıdır. Savaşta öldürülmüş olan İmam Hüseyin, resimde sağ üsttedir, Kerbelada gömülmüştür.

☾ | 103
Minyatür Resim
Shiraz (İran)
1580-1590 civarlarında
Karton üzerine (Altın) boya
Wereldmuseum-Dünya Müzesi,
Rotterdam, env. 70848

Bir avluda, selvi ağacının etrafında mistikler dans ederler. Muhtemelen Konyalı Mevlevilerdir. Üstte bir azizin mezarına dokunan bir hacı görünür. Beyaz elbiseli kadınlar Mekke'ye hacca gidip gelmişlerdir.

☾ | 104
'Abd al-Qadir al-Jilani resmi
Kuzey Afrika
20. yüzyılın başları
Litografi
MAS | Museum aan de Stroom,
Anvers,
env. AE.1973.0030.0005

12. yüzyıl mistiği 'Abd al-Qadir al-Jilani bir manzarada azizlerin mezarları ile resmedilmiştir. Bu tür mezarlar Kuzey Afrıkada her yerde bulunur. Müminler dua etmek veya dilek tutmak için onları ziyaret ederler. Üstteki ayet azizlere ithafendir: "Elbette, Allah'ın yardımcılarının korkacak bir şeyleri yoktur, ne de onlar üzülürler."

☾ | 105
Kilitler
İran, 20. yüzyılın başı
Demir ve bakır
Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 4313-96ab / 5748-6abc /
6204-13ab

Bunun gibi kilitler İranda camilerde ve Şii azizlerin gömülü olduğu türbelerde kullanılmıştır. Hacılar mezarın etrafına veya girişine veya bir zincire kilidi takarlar. Böylelikle azizlerden dileklerini Allah'a sunmalarını isterler. Kilit azize arzularını hatırlatacaktır. Dilek yerine geldiğinde, kilit yere düşecektir.

☾ | 106**Mezar süslemesi başı****İran, 1472****Ahşap****Wereldmuseum-Dünya Müzesi,
Rotterdam, env. 63112**

Bu panel 15. Yüzyılda yaşamış mistik Raşid el-Din'in mezar başıdır. Onun mezar hac mekânı idi. Ahşapta hala yalvaran parmaklarıyla dokunuşunun izler görünür. Hacılar böylece bereketlenmeyi umuyorlardı.

☾ | 107**Medine tekstil parçası****Türkiye****17. yüzyıl****İpek****Wereldmuseum-Dünya Müzesi,
Rotterdam, env. 60946**

Medine Büyük Camisi'nde Peygamber Hz. Muhammed'in mezarı için yeşil kumaş kullanılırdı. Zigzaglı bantlarda Peygamber için yazılmış kutsal dualar bulunur.

☾ | 108**Kâbe'nin panel dekorasyon
bandı****Mekke****1900 civarında****İpek, kadife, gümüş ve altın iplik****Wereldmuseum-Dünya Müzesi,
Rotterdam, env. 74544**

Kâbe'nin dört köşesi böyle bir panel ile dekore edilmiştir. Zarif yazılarıyla üzerine metinler işlenmiştir. İç çemberde dört kez Allah'a dua ithaf edilir, dışında Kuran'ın 112. bölümü bulunur. Bu ayetler İslam'da tek bir Tanrı olduğunu ve Tanrı'nın çocuğu olmadığını vurgular. Hıristiyanlığa atıfta bulunulur.

☾ | 109**Kiswa'dan bir fragman****Kahire (Mısır)****1885****İpek ve şam kumaşı****Etnoloji Ulusal Müzesi, Leiden,
env. 1973-152**

Her yıl, Mekke'de Kâbe'yi örten örtü değiştirilir. Örtüden artan parçalar hacılara satılır veya dağıtılır. Bu kesitte şöyle yazar: "Allah'tan başka Tanrı yoktur ve Muhammed Allah'ın peygamberidir".

☾ | 110**Sihirli yelek****Türkiye****19. yüzyıl****İpek****Wereldmuseum-Dünya Müzesi,
Rotterdam, env. 66083**

Kâbe'nin içi için özel kumaş dokunmuştur. Kullanılmış parçalar bereket getirdiği için önem taşır. Bu yelek gibi giysilerin giyeni kötülükten koruduğuna inanılırdı.

C* | 111

**Şiilerin kutsal mekânlarını
kapsayan boyama
Kerbela (Irak)**

18. yüzyıl

**Karton üzerine suluboya
National Museum of Denmark-
Danimarka Ulusal Müzesi,
Kopenhag, env. E Ea. 1**

Sağdan sola önem sırasına göre kutsal yerler resmedilmiştir: Mekke ve Medineden başlar, sonra Şii kutsal mekânları görülür ve en son İmam Rıza'nın türbesinin bulunduğu Meşhed görülür. Aslan Şii mezhebinin kurucusu olan Hz. Ali'yi temsil eder. Hz. Ali'nin yanında atı, kılıcı ve yardımcısı görülür.

HACILAR TANIKLIK EDİYORLAR KUDÜS

Kutsal mekânları ziyaret edecek olan günümüz hacıları bu yolculuğa nasıl hazırlanırlar? Yolculukları nasıl geçer? Gidecekleri yere ulaştıklarında neler ile karşılaşılırlar, ne hissederler? Neden kutsal mekân olarak görülür? Hayatlarında birşeyler değişir mi? Değişmiş olarak mı dönerler?

Birkaç Anversli Yahudi, Hristiyan ve Müslüman aile Kudüs, Mekke, Scherpenheuvel ve Lourdes gibi yerlere yaptıkları hac ziyaretleri hakkında izlenimlerini paylaştılar. Başlıklar serginin dört ana teması ile paralel olarak düzenlenmiştir: yola çıkış, mabet, Kudüs ve geri dönüş.

† | 112

**Journey to the Holy Land-
Kutsal Topraklara Yolculuk**
David Roberts, 1860
**Bijbels Museum- İncil Müzesi,
Amsterdam, env. 4088**

19. yüzyılın başından itibaren Filistin'e seyahat etmek kolaylaştı. Oryantalizmin büyümesine kapılan Batılı sanatçılar oraya gittiler ve izlenimlerini manzara tasvirli kitaplara aktardılar.

† | 113

**Beytüllahim'deki Doğum
Kilisesinin kript Modeli**
Filistin
1684

Zeytin ağacı ve sedef
**TRAM 41 – Begijnhofmuseum,
Turnhout, env. BO 064.2-3**

İtalya'dan esnaflar 17. yüzyılda Beytüllahim'e yerleşirler ve hacılar için özel hediyelik eşya yapımında uzmanlaşırlar. Beytüllahim'deki Doğum Kilisesinin modeli onların elinden çıkmıştır.

† | 114

Kutsal Kabir Kilisesinin maketi
Filistin, 1684
Zeytin ağacı ve sedef
**TRAM 41 – Begijnhofmuseum,
Turnhout, env. BO 064.1-3**

Zengin hacılar Kudüs'te Kutsal Kabir Kilisesinin modellerini satın alabilirler. Kendilerinin yapabilecekleri maketler zeytin ağacından yapılmış ve sedefle dekore edilmiştir. Kilisenin tüm önemli yerleri açıkça görülebilir.

☆ | 115

İncil dönemi Kudüs
Johann Daniel Herz (1639-

1783)

Augsburg, Almanya, 1735
Gravür
**Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,
env. 7148**

Yazar Flavius Josephus'un (1. yüzyılda) yazılarına dayandırılarak yapılan İncil dönemine ait Kudüs. Surlarla çevrili olan şehir yüzlerce tarihi mekâna sahiptir. Ortada Tapınak ve altta Herod'un amfiyatrosu yer almaktadır. Alt kısımda duvarların dışında Golgota görünür. Judas bir ağaca asılıdır. Üst kısımda Zeytin Dağı ve İsa'nın göğe yükselişi göze çarpar.

☆ | 116

Tapınak modeli
Jacob Juda Leon 'Templo'
(1602-1675)
Amsterdam, Hollanda, 1652
El boyalı baskı
**Bibliotheca Rosenthaliana,
Amsterdam Üniversitesi'nin özel
koleksiyonu, Amsterdam,
env. Ros. Ebl. A 7-1**

Yakup Yahuda Leon bu nadir bulunan el boyalı afiş ile Tapınak için reklam yapardı. Kendisi üstte, solda Tapınak ve çevresinde İsrail'in on iki ailesi görülür. Yaptığı rekonstrüksiyonlar ile uluslararası ün kazandı ve ona 'Templo' ismi takıldı.

☆ | 117

Veduta dell'Arco di Tito /
Gezicht op de boog van Titus-
Titus Arch Görünümü
Giovanni Battista Piranesi
(1720-1778)
Roma, İtalya, 1760
Gravür
Teylers Museum- Teylers
Müzesi, Haarlem

Kemer içinde Kudüs'ün Yahudi esirleri, yedi kollu Tapınak şamdanı ve diğer Tapınak hazineleri görünmektedir. Bunları Titus Tapınağın yıkılmasından sonra 70 yılında Roma'ya götürmüştür. Onlar şimdi nerede olduğu bilinmemektedir. Yahudiler Romadaki zafer anıtı altından hala geçmezler.

† | 118

Haç heykeli
Goa, 1725
Fildişi

MAS | Museum aan de Stroom,
Anvers,
env. AV.1924.014.002

Golgothada İsa çarpmıha gerilir ve şehit olur. Tanrı tek oğlunu insanlığa olan sevgisinden dolayı feda eder. Haç bu nedenle Hıristiyan dünyasının en önemli sembolüdür. İsa üç gün sonra dirilerek günahı ve ölümü yenmiştir.

† | 119

İsa'nın bebekliği
Goa?

1750 civarında
Fildişi, saç, kumaş
MAS | Museum aan de Stroom,
Anvers,
env. AV.0830

Hz. İsa Beytullahimde doğar. Çocukluğunu Mısır'da geçirir ve daha sonra ailesi ile Nazareth'e döner. İncilde İsa'nın çocuğuyla ilgili pek bir şey yazmaz, ancak Ortaçağ'da bu eksik türlü türlü hikâyeler ile doldurulurdu. Sanat eserlerinde de Hz. İsa sık sık bir çocuk olarak tasvir edilmiştir. Ortaçağ'dan beri ibadette kullanılan Prag'daki "Kutsal Çocuk" meşhurdur. Bu tip çizimler 17. yüzyılda daha popüler hale gelir.

☪ | 120

Fayans
İznik (Türkiye), 1706
Fayans
Benaki Museum, Atina,
env. 125

Bu fayansta bulunan ayak izleri Türkçe yazılarla Peygamber Hz.Muhammed'in ayaklarını simgeler. Aynı zamanda Peygamberin mucizevi yükselişi sırasında kayaya bıraktığı ayak izlerini simgeler. Daha sonra etrafına Kudüs'teki Kaya Kubbesi inşa edilmiştir.

† | 121

Plısa Peygamberin ayak izinin bulunduğu Kudüs Kilisesinin zemin planı
Reyse naer het H. Land, Gedae
in de Jaeren 1776 en 1777 en
beschreven door Joannes
Andreas Jacobus Rotthier
Erfgoedbibliotheek Hendrik
Conscience, Anvers,
env. K 13579

Paskalyada dirilişinden kırk gün sonra İsa Peygamber öğrencilerini bırakır ve göğe yükselir. İnanışa göre, bu olay Zeytin Bahçesinde gerçekleşir. 335 yılı civarında İmparatoriçe Helena orada üzeri açık dairesel bir şapel bulur. İçeride bulunan bir mermer taşı yükselişinden önceki sağ ayağının baskısını gösterir. Sol ayağı ile olan kısım Ortaçağ'dan beri Al Aksa Camii'ndedir.

✡ | 122

Jérusalem-Kudüs
Marc Chagall (1887-1985)
1932
Tuval üzerine yağlı boya

Vitebsk doğumlu (şimdi Beyaz Rusya) sanatçı Marc Chagall 1911 yılından ölümüne kadar Fransa'da yaşamıştır. 1931 yılında ilk kez Filistin'e gider ve İncil manzarası ve kutsal yerlerden etkilenir. Ağlama Duvarı yönünde birkaç adam dua etmektedir, diğerleri de güneşe karşı oturmaktadır

☪ | 123

Kaya Kubbe'nin içinin modeli
Conrad Schick
1896

Ahşap ve boya
Bijbels Museum-İncil Müzesi,
Amsterdam, env. 001070.2

Kutsal Kaya Kubbe ismini içinde bulunan kayadan almıştır. Orada Peygamber Hz. Muhammed göğe yolculuk yapmıştır. Kuranda Mekke'den Kudüs'e gittiği, göğü ziyaret ettiği; orada İsa ve Musa Peygamberler ile biraraya geldiği ve Allah'ın huzuruna çıktığı- ve sonra tekrar yeryüzüne indiği yazar. Hz. Peygamberin geride bıraktığı ayak izi kayanın üzerinde hala görülebilir.

☪ | 124

Ayna kutusu
İran

18. yüzyıl
Kâğıt ve cam üzerine parlatici
ve (altın) boya
Wereldmuseum-Dünya Müzesi,
Rotterdam
env. 67881

Kuranda oğlunu kurban etmesini istenen Hz. İbrahim'in hikâyesi yer alır. Oğlu adıyla anılmaz, ancak çoğu yorumlara göre, Arapların atası İsmaildir. (Tevrat ve İncilde ismi 'Ismael' olarak geçer.) Bazı Kuran Yorumlarına göre olay Mekke yakınlarında gerçekleşir. Bazılarına göre

ise Kudüs'te bulunan Harem-üş-Şerif'te bir kaya üzerinde geçer

† | 125

Abraham İbrahim'in kurban edildiğini gösteren tütün kutusu
Hollanda

1860 civarında

Ahşap
Amsterdam Pipe Museum,
Amsterdam, env. PK 20.734

Hz. İbrahim Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar tarafından eşit bir şekilde önem görür. Geleneğe göre, oğlu İshak'ı Tapınak Tepesi'nde kurban olarak sunar. Müslümanlıkta İsaak değil, cariyesi Hacer'in oğlu İsmaildir. Kur'an oğlunun adından tam olarak bahsedilmez.

☪ | 126

Al Aksa Camisi'nin resmi
Hindistan
20. yüzyılın başları

Litografi
Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 4816-373

Al Aksa Camisi'nin avlusunda kıyamet günü ile ilgili semboller bulunmaktadır. Ölünün amellerinin tartıldığı terazi ve Peygamber Hz. Muhammed'in toplayacağı ruhların kuyusu görünür. İslam geleneğinde Kudüs Ahiret günü için önemli bir yerdir.

☾ | 127

Minyatür resim

İran

1580 civarında

Kâğıt üzerine suluboya, altın ve mürekkep

The David Collection,

Kopenhag,

env. 102/2006

Hız Muhammed gece yaptığı gökyüzü yolculuğu sırasında melekler tarafından çevrilir. Bazı hadislerde, Hz. Peygamber'in Burak isminde bir atın üzerinde Mekke'den Kudüs'e gitmiştir. Peygamberin kutsallığına saygıdan dolayı, yüzünde bir peçe ile resmedilmiştir.

☾ | 128

Burak'ın heykeli

Hindistan

19. yüzyıl

Ahşap, pamuk, demir ve bambu

National Museum of Denmark,

Kopenhag, env. Da. 758

Burak, Hazreti Muhammed'in atıdır ve genellikle bir kadının kafası, bir atın gövdesi ve kanatlarla tasvir edilmiştir. Burada bir tavus kuşu kuyruğu vardır. Burak'ın üç boyutlu resimlerine nadir rastlanır. Bu görüntü Şii alaylarında taşımak için yapılmıştır.

EVE DÖNÜŞ

Hacca gitmenin getirdiği yoğun deneyim ve kutsal mekânların ziyareti hacıların iç dünyalarını da etkiler. Tanıdık ortamlarına farklı birer kişi olarak geri dönerler. Bazen huzur dönemi yaşanır.

Seyahat sonrasında eve hediyelik eşya götürmek her döneme aittir. Hediyelik eşyalar ziyaretin kanıtıdır ve hatıra olarak saklanır. Başkalarını da teşvik eder bu eşyalar. Kutsal topraklardan gelen eşyalarla eve de bir parça kutsallık girer.

Hacılara ziyaretleri sonrasında bazen bir ziyaret sertifikası verilir. Aldıkları bu sertifika sayesinde geri dönüşlerinde statü kazanırlar. Çoğu da bu yüzden bunu göstermeyi severler.

HACILAR TANIKLIK EDİYORLAR EVE DÖNÜŞ

Kutsal mekânları ziyaret edecek olan günümüz hacıları bu yolculuğa nasıl hazırlanırlar? Yolculukları nasıl geçer? Gidecekleri yere ulaştıklarında neler ile karşılaşırırlar, ne hissederler? Neden kutsal mekân olarak görülür? Hayatlarında birşeyler değişir mi? Değişmiş olarak mı dönerler?

Birkaç Anversli Yahudi, Hristiyan ve Müslüman aile Kudüs, Mekke, Scherpenheuvel ve Lourdes gibi yerlere yaptıkları hac ziyaretleri hakkında izlenimlerini paylaştılar. Başlıklar serginin dört ana teması ile paralel olarak düzenlenmiştir: yola çıkış, mabet, Kudüs ve geri dönüş.

MUSEVİLİK'TE HAC DÖNÜŞÜ

Evde ve sinagogdaki tüm Yahudi kutlamaları, bu kutsal ayete bağlıdır:

'Seni unutursam Ey Kudüs, elim telleri unutsun.

Seni hatırlamıyorsam damağım dilime yapışsın,

Kudüs'ü bildiğim her şeyden önemli kılmazsam eğer. ' (Mezmur 137, 5-6 ayetler)

Yahudilerin çoğunluğu için Kudüs'e haccın imkânsız olduğu yüzyıllarda, evde ve sinagogda yaşanan hayat birçok açıdan Kudüs'ün ve İsrail'in hatırasını bellekte canlı tutmuştur.

Günümüzde hala sinagogda ayin sırasında kullanılır. Bayramlarda, kutlamalarda ve günlük yaşamla ve döngü anlarında kullanılır. Dua yönü Kudüs'tür.

Kutsal Topraklardan gelen hatıralık eşyaların yanı sıra evde hayır işleri için para toplama kutuları vardır. İsrail'in yeri özeldir.

☆ | 129**Sertifika
Kudüs, İsrail
1866****Kâğıt ve mürekkep
The Gross Family Collection,
env. 120.011.057**

Rachel ananın mezarı görülmektedir. Kudüs'teki Beit ha-Midrash Doresh Zion bir okul ve yetimhanedir, aynı zamanda kurucusu adı altında da bilinir: Haham Yohanan Abraham Blumenthal (1877-1966). Cömertliğiyle tanınır. Üstte bir kutsama duası yer alır.

☆ | 130**Hatıralık eşya: Rachel'in mezarı
Kudüs, İsrail, 1900
Sarı Bakır
Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,
env. 1982**

Beytullahimde bulunan İncilde ismi geçen Rachel ananın türbesi Ortaçağ'dan beri Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar tarafından ziyaret edilir. Mezarı kadınlar arasında popülerdir, ancak günümüzde kolayca erişilemez.

☆ | 131**Haham portreli kap
Essaouira, Fas
1920
Bakır
Centre de la Culture Judéo-
Marocaine, Brüksel, env. 22532**

Merkezde: Haham Rafael Abergel. Üstte: Haham Jacob Abouhassira (1806-1880), Mısır'da *hiloelası* (ölüm yıldönümü) 19. Tevet günü kutlanır. Altta: tanınmış Faslı haham ve Kabalist Baba Sale (1889-1984), Netivot'ta (İsrail) gömülüdür. Sağda: ünlü ortaçağ adamı Maimonides

(1138-1204), haham, *hiloela* (ölüm yıldönümü) Meronda (İsrail) kutlanır.

☆ | 132**Bezalel-kap
İsrail
20. yüzyılın başı
Bakır
Joods Historisch Museum,
Amsterdam, env. 3798**

Oniki aile ve Ağlama Duvarı görülür. Şöyle yazılıdır: "Seni unutursam Kudüs, sağ elim telleri unutsun." (Mezmun 137:5)

☆ | 133**Esther İncil Kitabı
Kudüs, İsrail, 1900
Zeytin ağacı
The Gross Family Collection,
env. 080.008.001**

19. yüzyılın ortalarında İsrail'e turizm artar. Ağlama Duvarı ve Rachel'in Mezarı ile dekore edilmiş bu kitap Yahudi turistler için tipik bir hatıralık eşyadır. Kitapta Esther İncil'i yazılıdır. Purim kutlamasında okunan bir kitaptır.

☆ | 134**Şabat için masa örtüsü
Yapan belli değil
Kudüs, İsrail, 19. yüzyıl
İşlemeli pamuk
The Israel Museum, Kudüs,
env. Bilinmiyor**

Şabat için yapılmış olan bir masa örtüsü. Kudüs'ün bir görüntüsü, Kaya Kubbesi ve Batı Duvarı (Ağlama Duvarı) gözükür.

☆ | 135**Haham David U'Moshe'nin
tılsımı
Fas**

1950
Metal ve emaye
The Gross Family Collection,
env. 027.031.001

Fas'ta Atlas Dağları'nda bulunan küçük köy Tinzer'te Haham David U'Moshe'nin büyük mezarlığı bulunur. Sukot Bayramı'nda yüzlerce hacı tarafından ziyaret edilir. Haham Kuzey İsrail'in Safed kentindedir ve para toplamak için Fas'a gider. Mezarının önünde tılsımlar satılır.

☆ | 136
Broş
Yapan belli değil
Budapeşte, Macaristan, 1905
Sarı bakır
Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,
env. 2060

Budapeşte'den Kudüs'e 1905 yılında düzenlenen hac anısına bir broş. Hacı *Kutsal Topraklara Seyahat Derneği* düzenlemiştir. Her harfin bir rakamla eşleştiği bir cümle yılı tarif eder: 'Hepimiz kardeşiz, tek bir insanın oğullarıdır.'

☆ | 137
Kutsal Topraklara ait hava ile bir kutu
Kirjat Gat, İsrail
Teneke
Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,
env. 5985

Kutsal Topraklar'ın havasını içeren kutular hala satılmaktadır.

☆ | 138
Jahrzeit-mumluk
Tel Aviv, İsrail
Teneke
Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 8990

Bir *Jahrzeit*-mumu her yıl yakın bir akrabasının ölüm yıldönümünde yakılır: baba, anne, kardeş, eş, çocuk. Ünlü birinin ölüm yıldönümünde de mezarda ışıklar yakılır. Resimde Haham Meir Ba'al HaNes ve Rachel'in türbesi görülmektedir.

☆ | 139
Jahrzeit-mumluk
İsrail
Cam
Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 3481

Jahrzeit mumu törensel bir mumdur ve ünlü bir hahamın veya İncilde ismi geçen bir kişiliğin türbesinin ziyaretinde yakılır. '*Jahrzeit*' doğulu Hahamın ölüm yıldönümü olan *hiloela* kutlamasına benzer.

☆ | 140
Amsterdamlı Dernek Pekidim
Amarcalim'e ait bloknot
Ahşap
19. yüzyılın sonları
Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 281

☆ | 141
Muska
Moshe Mizrachi
Kudüs, İsrail, 1920
Litografi
The Gross Family Collection,
env. 270.110.33

İrandan gelen bir sanatçının bu muskasında şöyle yazıyor: "Seni unutursam Kudüs ..." (Mezmun 137.5). Üstte Kale Kubbe şeklinde Beytullahim'in Tapınağı görünmektedir; etrafında kutsal mekânlar vardır: Hebron'un atalarının, Rachel'in ve ünlü hahamların mezarları görünmektedir.

☆ | 142

Bezalel-kutusu

İsrail

20. yüzyılın başı

Ahşap

**Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 693**

1906 yılında kurulan ilk ulusal el sanatları Bezalel okulunun stilinde bir kutu. Kutunun üzerinde Modern Siyonizm'in kurucusu Theodor Herzl'in ünlü ifadesi yer alır: "İsterseniz, bu bir peri masalı olmaz."

☆ | 143

Etrog-kutusu

İsrail

20. yüzyılın başı

Ahşap

**Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 1500**

Etrog Sukot narenciyedir ve Sukot hac kutlamasında (Çardak) kullanılan bitkilerden biridir. Gösterilen Batı Duvarı, Rachel, Absalom, Zekeriya ve Samuel'in mezarları, Machpelah mağarası ve Siyon dağıdır. Şöyle Yazar: "İlk günde hurma, ağaçlarının ve söğüt ağaçlarının dallarını kesmelisiniz." (Leviticus 23,40)

☆ | 144

Bezalel-dua kitabı

1930

Fildişi ve kâğıt

**Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 517**

Batı Duvarı'nda (Ağlama Duvarı) dua eden erkeklerin görüntüsünü içeren dua kitabı.

☆ | 145

**Kutsal Topraklardan çiçekler
Avraham Leib Monsohn (1870-**

1930)

İsrail, 1900

Zeytin ağacı, kâğıt ve çiçekler

**The Gross Family Collection,
env. B.2236**

20. yüzyılın başlarında kitapların arasına koyulan kurutulmuş çiçekler ve Kutsal Toprakların kartpostalları popüler hediye eşyalar haline gelmiştir. Kartpostalların üzerinde çeşitli dillerde yazılar yazdığı için Yahudi ve Hıristiyan hacı ve turistler için hediye eşya olarak uygundu.

☆ | 146

Menora

Ahşap ve gümüş

İsrail

20. yüzyılın başı

**Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 161**

Kudüs ve Beytullahim arasında bulunan Rachel'in mezarının üzerinde bulunan yazı

ve görselleri ile süslenmiş Aralık ayında olan (Hanuka) için bir lamba.

☆ | 147

Kidoesj-fincan

Metal ve sarı metal

İsrail

20. yüzyılın başı

**Yahudi tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 6267**

İlk ulusal el sanatları Bezalel okulunun tarzında kiddush fincanı. Üç küçük daire içinde; ineğiyle tarlayı süren bir çiftçi, ellerinde bir üzüm dalı tutan iki erkek çocuk ve deve üzerinde bir adam gözüktür. Yazı Mezmur 137'den (5. ayet) alınmıştır: "Seni unutursam Kudüs, elim telleri unutsun."

☆ | 148

Mezoeza**Kudüs, İsrail****1889****Zeytin ağacı****Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,
env. 5990**

Bu boru sağ kapı üzerine takılır ve parşömen üzerine yazılmıştır. İçinde İncilden iki paragraf (Tesniye 6,4-9 ve 11,13-21) geçer. Yahudiler eve girerken ve evden çıkarken Mezuzah'ya dokunurlar. Rachel'in mezarı, Batı Duvarı (Ağlama Duvarı) ve ilahi isim Shadai gözüktür.

☆ | 149

Hagada**Joseph ben David van Leipnik****Altona, Almanya, 1740****Kitap****The British Library, Londra,
env. BL Sloane MS 3173 F.34r.**

(Paskalya) günü aile içinde kutlanan *Haggada* Mısırdan göç hikâyesini anlatır. Yemek kutlamada merkezi yer alır ve kutlama şu dilekle sona erer: " Gelecek yıl Kudüs'te". Şarkılarından biri Mesih döneminde Tapınağın yeniden inşa edileceğinden söz eder. Moravia Leipnikli sanatçı Joseph bazı *hagadotları* el yazısı ile yazıp resimlerini çizmiştir. Bunu Almanyalı varlıklı Yahudi müşterileri için yapmıştır.

☆ | 150

Kandil**Yapan bilinmiyor****Suriye veya Filistin****4.-5. yüzyıl****Tunç****The Israel Museum, Kudüs,
env. HU 6654**

Bu 4. veya 5. yüzyıla ait kandil kulp olarak yedi kollu bir şamdan (Menora) ile dekore edilmiştir. Yıkılmış Tapınağın ebedi ışığını anımsatır. Hurma dalı (Lulav) ve turunc (Etrog) Çardak Bayramı'nı hatırlatır, İncil hac kutlamalarının üçünden biridir bu. Yapraklar ve dallarla süsüdür.

☆ | 151

Yahudi Ulusal Fonu için para**toplama kutusu****Metal ve teneke****Yahudi Tarihi Müzesi,****Amsterdam, env. 11182, 7645**

İsraildeki Yahudiler ve ülkenin yeniden inşa edilmesi için para toplama kutuları. Kutuların biri İsrail'in haritasını gösterirken, diğlerinde şöyle yazar: "Kutsal Topraklardaki din kardeşlerinizi cömertçe hatırlayın." Yahudi Ulusal Fonu 1902 yılında kurulmuştur.

☆ | 152

**Kutsal Topraklardan Çiçekler
İsrail, 1925****Zeytin ağacı, kâğıt ve çiçekler****The Gross Family Collection-****Büyük Aile Koleksiyonu, env.
025.008.005**

☆ | 153

Baharat kutusu**İsrail, 1920 civarında****Zeytin ağacı****Joods Museum van België-****Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,
env. 9301**

☆ | 154

Baharat kulesi**İsrail, 1920****Ahşap****Yahudi tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 286**

58 KUTSAL MEKÂNLAR

Baharat kutusu – otobüs veya kule şeklinde- havdalah, Şabat veda töreninde kullanılır. İçinde güzel kokulu otlar (besamim) bulunur, bunlar yeni haftada dinlenme gününün özel atmosferinin devamını sağlar.

☆ | 155

Sertifika

Avraham Leib Monsohn

(matbaacı; 1870-1930)

Kudüs, İsrail

1866

Kâğıt ve mürekkep

The Gross Family Collection,

env.072.011.015

Ya'akov Aşkenazi'ye verilen sertifika. Kudüs'te Rehovot ha-Nahar Jesjiva okuluna yaptığı bağış için verilmiştir bu sertifika. Kutsal yerler (üst sağdan saat yönünde) şunlardır: Rachel'in türbesi, Kidron Vadisi, David'in mezarının bulunduğu Ziyon dağı, Ağlama Duvarı, Tiberias ve Hebron'da bulunan patriklerin mezarları.

☆ | 156

Kutsal Topraklardan çiçekler

İsrail

1900 civarında

Zeytin ağacı, kâğıt ve çiçekler

Yahudi Tarihi Müzesi,

Amsterdam, env. 1154

☆ | 157

Sertifika

Avraham Leib Monsohn

(Matbaacı; 1870-1930)

Kudüs, İsrail

1920

Litografi

The Gross Family Collection,

env. 072.011.005

İsraildeki kurumlar ülke dışında yaşayan Yahudiler'in bağışları ile yaşıyorlar, böylelikle Kutsal Topraklara katkıda bulunuyorlar. Üstte Tapınak görülmektedir, yanında iki haham durmaktadır: solda baba Moshe Yehoshua Leib Diskin (1818-1898) ve sağda oğlu Yitzhak Yerucham Diskin. Başka kutsal mekânlar ve Ohel Moshe Yeshiva okulu altta görünür. Oğlu Diskin Chaim Sonnenfeld (1849-1932) ile başka bir hayır derneği kurmuştur.

☆ | 158

Kutsal Mekân Rozeti /

Shoshanta Holy Land Views

Isac Chagise

Kudüs, İsrail, 1895

Kâğıt baskı

The Gross Family Collection,

env. 088.011.030

Sözde Kudüs'ten gelen bir gül (İbrance shoshanta). Açılabilir bir kartpostal aslında. Üzerinde Kaya Kubbe, Ağlama Duvarı ve Absolom'un mezarı gibi kutsal mekânların görüntüleri bulunur.

☆ | 159

Kutsal Topraklardan gelen

toprak çantası

Kudüs, İsrail, 1925

Pamuk

The Gross Family Collection,

env. 130.015.001

İsrail dışındaki Yahudilere ölümlerinin başlarının altına koyulmak üzere Kutsal Topraklardan toprak gönderilir. Ölümde de Kudüs önem taşır: Ölü kutsal şehrin yönüne doğru gömülür.

☆ | 160

Kutsal Topraklardan gelen toprak çantası
Kudüs, İsrail
1925
Pamuk
Yahudi Tarihi Müzesi,
Amsterdam, env. 2185, 2186,
9868

☆ | 161

Şarap şişesi hatırası
Kudüs, İsrail, 1900
Taş
The Gross Family Collection-
env. 103.005.002

Kudüs, Ağlama Duvarı ve Hurva Sinagogu'nun resmi ile bir şarap şişesi. 1700 yılında inşa edilen önemli Aşkenaz Sinagogu 1948 yılında Arap-İsrail Savaşı sırasında yıkılmış ama yeniden inşa edilmiştir.

☆ | 162

Şarap fincanı
İsrail
1890
Taş
The Gross Family Collection,
env. 017.005.003

Ölü Deniz taşından yapılmış olan bu fincan Batı Duvarı, Hebron'daki patriklerin mezarları ve David'in kalesi gibi Kudüs'ün Kutsal Mekanlarını gösterir. Bu hatıralık eşya ev Şabat (dinlenme günü) ve dini günlerde şarabı kutsamak için kidoesj fincanı olarak kullanılabilir.

☆ | 163

Kartpostal standı
İsrail
1900
Zeytin ağacı
Belçika Yahudi Müzesi, Brüksel,
env. 4189

Burada kutsal kent Tiberias görülmektedir: orada haham Akiva (50-135) ve Maimonides (1138-1204) gömülüdür.

HRİSTİYANLIK'TA HAC DÖNÜŞÜ

Hacılar anılar ve hediyelek eşyalar getirirdiler: kutsal su şişeleri, emanetlere değmiş giysiler, kalay hacı işaretleri, kartpostallar, Santiago da Composteladan su kabukları, Kutsal Topraklardan zeytin ağacından yapılmış objeler ve aynı zamanda sertifikalar ve daha yakın tarihlerden beri mühürlü kartlar. Romada papa tarafından kutsanmış bir tespih veya diğer nesnelere önem taşırdı.

Tamamlanan bir hac toplumda itibar, kardeşliklere veya kilisedeki ayinlere katılma olanağı sağlardı. Bazen varlıklı hacılar kilise veya şapel yaptırırlardı, bunlar onlara ve hemşerilerine hacı anımsatırdı. Onlar resimlerinde kendilerini ölümsüzleştirdiği ve hacın toplandığı bir ev kurmuşlardı. Bazıları da tablolarla kendilerini ölümsüzleştirir veya hacıların istifade edebilecekleri bir ev yaratırdılar.

Adorno ailesinin Brugesde bulunan Kutsal Mezar Kilisesi bu nedenden dolayı yapılmıştır. Anvers'te bulunan Aziz Paul Kilisesi de aynı nedenlerle inşa edilmiştir. Müminler Kudüs'e gitmeye gerek kalmadan kutsal kenti 'deneyimleyebiliyorlardı'. Kilise için bu tarzda bir ziyaret hac ile aynı değeri taşırdı.

† | 164

Onze-Lieve-Vrouw van Gaverland Şapelini gösteren bir tabela

Hollanda

1960 civarında

Çanak, (Delft mavisi)

Özel Koleksiyon, Anvers

Schelde nehrinin sol kıyısında Onze-Lieve-Vrouw van Gaverland Şapeli bulunmaktadır. 1511 yılında Meryem ananın mucizevi heykeli bulunduğu buraya hac başlar. Güncel neogotik şapel 1862-1871 yıllarından kalmadır.

† | 165

Üç kralı temsil eden iki mum ve Köln Katedrali'nin bir modeli

Almanya, 1960 civarında

Bakır

Özel Koleksiyon, Anvers

Köln Katedrali'nin bu modeli aynı zamanda bir müzik ve mücevher kutusudur.

† | 166

Üç kral veya muska yüzüğü

Almanya, 1400 civarında

Altın

Mayer van den Bergh Müzesi, Anvers, env. MMB.0470

Emanetleri Köln'de korunan üç kral Geç Ortaçağ'da müminler tarafından çok sevilirdi. Bunun gibi yüzükler takanı hastalık ve talihsizliklere karşı korurdu. Bu yüzden hatıralık eşyadan ziyade daha çok muska işlevi vardır.

† | 167

Üç kralın hediyeleri

Metropolitan Museum of Art, New York

1998

Özel Koleksiyon, Anvers

† | 168

Su kabuğu mağarası-lambası: Lourdesli Meryem Ana ve diz çöken Bernadette ile

Fransa

1950 civarında

Su kabukları, kumaş, plastik ve sıva

Özel Koleksiyon, Anvers

Lourdes'e hacı akını uygun hediyelik eşya yelpazesini yarattı. Bu hatıralık eşyalar küçük dini hediyelik eşyalarının sadece birkaçıdır.

† | 169

Lourdes'tan gelen iki müzik kutusu

Fransa

1930 civarında

Metal

Özel Koleksiyon, Anvers

Mary ve Bernadette ile

Bu 'Lourdes mağarası' gibi modellerin birçok çeşidi vardır. İçlerinde Ave Maria'yı seslendiren bir müzik kutusu vardır genelde. Bazıları metal gül monte edilmiş ışıklarla donatılmıştır.

† | 170

Lourdesli Meryem ana ve Soubirouslu Bernadette resimli şişe

Fransa

1950 civarında

Plastik

Özel Koleksiyon, Anvers

19. yüzyıldan beri üzerinde Meryem ananın mağarada görüntüsü bulunan Lourdes kuyusuna ait kutsal su şişeleri

satılmaktadır; bazen yanında diz çöken Bernadette de görülür. Şekil, renk ve malzeme kullanımı sebebiyle tarihini belirlemek mümkündür.

† | 171

Lourdesli Meryem Ana tasvirinde su şişesi

Fransa

1950 civarında

Plastik

MAS | Museum aan de Stroom-

MAS Müzesi, Anvers,

env. VM.1991.042.133.1-2

† | 172

Lourdes bardağı

Cam

1950 civarında

MAS | Museum aan de Stroom-

MAS Müzesi, Anvers,

env. MFA.1960.098.016

† | 173

Lourdesli Meryem Ana için dolap

Fransa?

1900 civarında

Porselen ve ahşap

MAS | Museum aan de Stroom-

MAS Müzesi, Anvers,

env. MFA.1964.076.8862.2-6

† | 174

Onze-Lieve-Vrouw'un

Scherpenheuvel'de bulunan mucizevi heykeli, De Godzalige Huiszegen

Turnhout, B.J. Brepols

1850 civarında

Gravür

MAS | Museum aan de Stroom-

MAS Müzesi, Anvers,

env. AF18028

Een huiszegen beschermt mens en dier tegen onheil, en bestaat meestal uit twee afbeeldingen: het bedevaartsoord en daarnaast de eigenlijke huiszegen met de tekst rond de afbeelding van de gekruisigde Christus. De prent wordt in huis opgehangen en er wordt voor gebeden bij gevaar en onheil, zoals een onweer, een bevalling of een sterfgeval.

† | 175

Scherpenheuvel'ü temsil eden kilden yapılmış iki kabartma

Fransa

1880 civarında

Sıva, ahşap, cam ve deniz kabuğu

Özel Koleksiyon, Anvers

† | 176

Tespîh

Güney Hollanda-Flaman Bölgesi

15. yüzyılın ikinci yarısı

Kiraz çekirdeği

Museum Mayer van den Bergh-

Mayer van den Bergh Müzesi,

Anvers, env. nr. MMB.0212

Bu tespih Hristiyanlıkta kullanılan diğer tespihlerin öncüsüdür. Kiraz çekirdeğinden yapılmış 44 karakterden oluşmaktadır. Hayatın geçiciliğini hatırlatır. Bu tür objeler hacca gidenleri manevi olarak destekler.

† | 177

İsa Peygamber'in hayatının son dönemine ait sahneler

1470-1490

Panel üzerine yağlı boya

M – Museum Leuven- Leuven M

Müzesi, env. S/384/O

Bu resim İsa Peygamber'in hayatının son haftasında yaşadığı en önemli ıstırap

anlarını canlandırır. Bir eşeğin üzerinde Kudüs'e oruç döneminin son Pazar günü (Palmye Pazarı) girdiği görülür. Sağ üstte mezardan dirilişi ile devam edip Paskalya Pazarı ile sona erer. Gotik mimari bölümleri ayırır. Bu tür resimler bir kilisede kullanılmak için yapılmamıştır. Özel bir ortamda dua etmek üzere yapılmıştır.

† | 178

Dört tespih

Hollanda

1950 civarında

Çeşitli malzemeler

Özel Koleksiyon, Anvers

Tespihte 5 büyük, 50 küçük boncuk vardır ve tespih duası için kullanılır. 15 kez baba, oğul ve kutsal ruh için ve 150 kez Meryem Ana için dua edilir. Dua esnasında Hz. İsa'nın hayatı ve yaşadığı acılar akıllara getirilir. Tespih eski tarz tespihlerden esinlenerek geliştirilmiştir ve 1520 yılında Papa tarafından uygun bulunmuştur.

† | 179

Rocamadour hacı rozeti

Fransa (bulunduğu yer:

Reimerswaal), 14. yüzyıl

Kurşun ve kalay

Collectie Familie Van

Beuningen- Ailesi Koleksiyonu, Langbroek, env. 0144

9. yüzyıldan beri Güney Fransa'da bulunan Rocamadour Meryem Ana'nın adına önemli bir hac mekânıdır. Mucizevi bir siyahi Meryem ana vardır. St Amadour'a ait olan mezarın mekâna adını, efsaneye göre, İsa Peygamber'in öğrencisi olan Zaccheus vermiştir. Kuzey Avrupa'dan Santiago'ya giden hacılar güzergâhları sırasında Rocamadour'dan geçerler

† | 180

Loreto hacı nişanı

İtalya (bulunduğu yer:

Nieuwlande)

1450 civarında

Kurşun ve kalay

Van Beuningen Ailesi

Koleksiyonu, Langbroek, env. 1111

Meleklerin taşıdığı Loreto Lu Meryem Ana'nın kutsal evinin üzerinde Meryem Ana ve bebeğinin görüntüsü evin üzerine çizilmiştir. Efsaneye göre ev 13. yüzyılda Saracener'in işgalinden korunmuştur. Melekler Nazareth'ten Loretto'ya getirmişler.

† | 181

Canterbury hacı nişanı

İngiltere (bulunduğu yer:

Dordrecht)

1425 civarında

Kurşun ve kalay

Van Beuningen Ailesi

Koleksiyonu, Langbroek, env. 1216

Thomas Becket'in (1118-1170) mezarının bulunduğu İngiltere'deki Canterbury kenti bu türbeden dolayı en popüler hac mekanlarından biriydi. Thomas Becket Kral Henry II döneminde Bakan ve İngiltere Başpiskoposuydu. Kral ile, Kilisesi'nin haklarına karşın Kraliyetin hakları üzerine bir çatışma yaşar ve 1170 yılında Thomas Canterbury Katedrali'nde öldürülür. 1173 yılında ise aziz ilan edilir.

† | 182

Keulen hacı nişanı

Keulen (bulunduğu yerler:

Nieuwlande en Reimerswaal)

1425-1450 civarında

Kurşun ve kalay

**Van Beuningen Ailesi
Koleksiyonu, Langbroek,
env. 0991, 2162**

Köln'de 1164 yılından beri üç kralın kalıntıları kutsal olarak nitelendirilir. Kent'te ayrıca 5. yüzyılda öldürülen Aziz Ursula'nın ve 11.000 arkadaşı'nın emanetleri bulunur. Nişanelerin birinde Insignia üç taç ile Köln arması görünür.

† | 183

**Santiago de Compostela hacı nişanları
İspanya (bulunduğu yer:
Reimerswaal/ Vlissingen/
Nieuwlande)
1425/ 1500/ 1475 civarlarında
Deniz kabuğu / kurşun ve kalay
/ kemik
Van Beuningen Ailesi
Koleksiyonu, Langbroek,
env. 1152/ 2236/ 1490**

Santiagoda bulunan en popüler hediyeelik eşya İspanyol kıyısında bulunan deniz kabuğudur. 11. yüzyılda deniz kabuğu hacı eşyası olarak görülür; önceleri Santiago'ya gidenlerde görülür, daha sonra hacılar arasında yaygınlaşır. Yolda olan hacılar misafirperver şekilde karşılanırdı. Bir hacı boyna giyilen geniş bir ceket ("pelerin") giyerdi, büyük bir şapka takardı ve elinde tahtadan bir asa taşırdı.

† | 184

**St. Rochus, köpeği ile birlikte
Belçika, 1890 civarında
Porselen
Özel Koleksiyon, Anvers**

Çeşitli azizler hacı olarak tasvir edilmiştir. Rochus yanındaki köpek dolayısıyla ayırt edilir.

† | 185

**İsa Peygamber'in ıstırabının
anıldığı ondört mekân
Hollanda, 1950 civarında
Çok renkli seramik
Bijbels Museum-İncil Müzesi,
Amsterdam, env. 4098**

Ondört mekânda yapılan meditatif duayla, Kutsal Topraklarda ortaya çıkmış ve daha sonra tüm Katolik Dünyası'na yayılmıştır. İnançlı bu dualarla İsa Peygamber'in Kudüs'teki çilesini anar. Bu ev ortamında kullanılan bir seridir.

† | 186

**Pazar
Beytullahim
1980 civarında
İncili modern baskı
Özel Koleksiyon, Anvers**

† | 187

**SMeryem Ana, Hz. İsa'nın
doğumu ve Hz. İsa'nın dirilişinin
müjdesini temsil eden deniz
kabuğu
Beytullahim
1850 civarında
İnci
Özel Koleksiyon, Anvers**

İnciden yapılmış olan bu dini görseller 17. yüzyıldan beri Beytullahimden getirilen önemli hatıralık eşyalar arasında yer alır. Deniz kabukları Kızıl Denizde bulunur. Her zaman dini sembollerle dekore edilir. Bazen üzerinde 'Beytullahim' yazısı bulunur. Daha pahalı kabuklar kısmen oyulmuştur, onlarda zarif bir dantel havası ortaya çıkar.

† | 188

**Meryem'in günahsız gebeliğini
simgeleyen deniz kabuğu**

**Beytullahim
1840 civarında
İnci
Özel Koleksiyon, Anvers**

Bu deniz kabuğu üzerinde bulunan görüntü Meryem Ana'nın 1830'da Paris'te Rue de Bac Sokağı'nda Catherine Labouré'ye mücizevi bir şekilde görünmesini konu almıştır.

**† | 189
Assisili St Franciscus, Clara ve
Cortonalı St. Margareta'nın
resmi ile deniz kabuğu
İnci, 1800-1899
MAS | Museum aan de Stroom,
Anvers,
env. MFA.1955.099.1-2 en
env. MFA.1955.099.2-2**

Kutsal Topraklardaki kutsal mekânlar Katoliklerden Franciscanlar'ın elindedir. Bu deniz kabuğunda önemli azizlerin görüntüleri bulunmaktadır: birinde Assisili Franciscus ve Clara, diğerinde Cortonalı St Margareta bulunmaktadır.

**† | 190
Haç heykeli
Flaman Bölgesi
1750 civarında
Çinko
Özel Koleksiyon, Anvers**

**† | 191
Papa Pius XII'nin kutsaması
Rome, =1947
Druk
Özel Koleksiyon, Antwerpen**

Ücret karşılığında Papa tarafından evin kutsanması mümkündür. Vatikan'da bulunan özel bir bölüm bu kutsamaları sağlamaktadır. Bu konu ile Papa bizzat

ilgilenmez, bu iş için özel bir görevli bulunmaktadır.

**† | 192
Papa Pius X'un resmi ile iki
vazo
Fransa, 1910 civarında
Porselen ve baskı tekniği
Özel Koleksiyon, Anvers**

Yeni medya, fotoğraf ve film sayesinde 19. yüzyılın sonlarında papanın görüntüsü geniş kitlelere ulaşır. Yüzleri hediyelik eşyalara basılır ve evlere yolunu bulur.

**† | 193
Çift kalıplı Meryemana resmi,
pieta ve Vera ikonu ile
Almanya?, 425 civarında
Ardavuz
Museum Mayer van den Bergh,
Anvers, env. nr. MMB. 0473**

Vera ikonu, Hz. İsa'nın yüzünün gerçek görüntüsünü taşıyan emanet kumaş, Romadaki Aziz Peter Bazilikasında saklanır. Hacılar ziyaretlerini hatırlamak ve hatırlamak için bu görüntünün alçından kalıbını satın alırlardı.

**† | 194
Antwerp Kudüs hacılarının Altın
Kitabı
Anvers, 1700 civarında
Parşömen
Aziz Paulus kilisesi, Anvers**

Bu özel kitap Kudüs'e hacca gitmiş olan Anverslilerin isim listelerini içerir. Hacı başarı ile tamamlayanlar, döndüklerinde saygı ile karşılanırlardı. Kudüs ile özel ilişkisi rahipler Ketwigh'in 1699 ve 1747 arasında kurduğu anıtsal haç sayesinde kilise tarafından vurgulanırdı. Onların isimleri de bu kitapta yer alır.

† | 195

Hacı nişanı Roma
Roma (bulunduğu yer: Bruges/
Nieuwlande/ Nieuwlande/
Dordrecht)
1450/ 1325/ 1450/ 1450
civarında
Lood en tin
Van Beuningen Aile
Koleksiyonu, Langbroek,
env. 0978/ 1182/ 1596/ 2000

Hacılar Roma'yı St. Petrus Bazilikası'nda bulunan Vera ikonu için ziyaret ederler. Bu Hz. İsa'nın gerçek yüzünün baskısını içerir. Bu Roma'nın azizleri Peter ve Paul'un arasında durur. Çaprazlama iki anahtar papa tacı ile süslenmiş olsun veya olmasın, Peter'i işaret eder. Yeryüzünde Hz. İsa'nın Vekili olarak, göğe erişilebilecek anahtarları verir.

† | 196

St Peter'de bulunan Peter
heykelinin modeli
Roma
1850 civarında
Bakır
MAS | Museum aan de Stroom,
Anvers,
env. MFA.1964.061.002

† | 197

St. Peter'de bulunan Peter
heykelinin modeli
Roma, 1850 civarında
Koperlegering
Özel Koleksiyon, Anvers

Romadaki Aziz Peter Bazilikasında bulunan ünlü kült Peter heykelinin kopyaları 18. yüzyıldan beri hediyeelik eşya olarak sunulur. Bakır ve plastik

çeşitli malzemelerden yapılmıştır ve ve tabii ki iyi ve daha az iyi kalitede olmak üzere piyasaya sunulur.

† | 198

Bir klasörde bulunan Papa
Johannes Paulus II'nin arması
ile tespah , 2000 civarında
Özel Koleksiyon, Anvers

† | 199

Beytullahim Doğum Kilisesi
altında bulunan bir kript
Amsterdam?
1520 civarında
Panel üzerine yağlıboya
Museum Catharijneconvent,
Utrecht, env. ABM s00104

Kudüs'ten dönen hacılar genelde grup halinde resimlerini yaptırıldılar. Bu biri rahip olmak üzere toplam dört Amsterdamlı, 1519 yılında Kutsal Toprakları ziyaret etti. Onlar Beytullahim Doğum mağarasının iki yanına diz çökmüştür. Hurma dalları başarılı hacca simgeler.

İSLAM'DA HAC DÖNÜŞÜ

Haccın tamamlanması birçok Müslüman için gurur duyulacak bir başarıdır. Mekke'ye hacca gitmiş olanlar hayatlarına beyaz bir sayfa açarak devam ederler. Gidenlere artık hacı denir.

Eskiden hacca gidenlere bir sertifika verilirdi. Bu basit de olabilirdi, lüks el işlemeli ya da boyalı bir sanat eseri de. Hacca gidemeyecek durumda olup yerine başkasını gönderenlere de aynı sertifika verilirdi. Endonezyada hacılar giydikleri elbiseler sayesinde ayırt edilebiliyorlardı.

Şiiler için kendi atalarının mezarlarına kolayca ulaşmak bazen mümkün değildi. Ziyaret etme ihtiyacını karşılayabilmek için türbelerin kopyasını yapmak gelenek haline gelmiştir. Kopyalar dini günlerde alaylarda taşınırdı. Bu sayede din büyüklerine yakınlaşırlardı.

☪ | 200

Alay sütunu
Hindistan
19. yüzyıl
Gümüş ve altın
Tropenmuseum, Amsterdam,
6303-15

☪ | 201

Alay sütunu
Hindistan
20. yüzyılın başı
Bakır
Tropenmuseumi, Amsterdam,
6303-9

☪ | 202

Alay sütunu
Hindistan
20. yüzyılın başı
Brons
Tropenmuseum, Amsterdam,
6303-4

☪ | 203

Alay desteği
İran
20'ci yüzyılın başı
Bakır
Tropenmuseum, Amsterdam,
4313-118

Desteklerin her birinde bir Şii kutsal mekânının resmi görülmektedir. Bu resimler Şii anma törenlerinde alaylarda taşınır. Hindistan'da bunun gibi vesilelerde kutsal mekân resimleri özel anma mekânlarında ziyaretçilerle buluşturulur. Ziyaretçiler destekleri öperek veya desteğe dokunarak kutsal mekânların bereketini hissederler. Bazen bunun gibi bir ziyaret kutsal mekân ziyaretinin yerini tutabil

☪ | 204

Zemzem suyu şişesi
Mekke
1885
Cam, su, deri ve kâğıt
Etnoloji Ulusal Müzesi, Leiden,
env. B106-88

Mekke'ye hacca giden neredeyse her Müslüman, eve götürmek için zemzem kaynağından su alır. İslami geleneklerde Allah'ın, kaynağı, İbrahim'in oğlu İsmail'in çölde gezisi sırasında susadığı için yarattığı geçer. Kaynak, şimdi Büyük Cami'nin duvarları içinde yer almaktadır.

☪ | 205

Hz. Muhammed peygamberin aile ağacı
Mekke
1892-1893
Kâğıt üzerine mürekkep
Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 674- 887

İslam geleneğindeki Hz. Muhammed'in peygamberliği Yahudilik ve Hristiyanlıkta da yer alır. Bu 'aile ağacı', Peygamber Hz. Muhammedden önce gelen diğer peygamberler ve tarihi kişileri gösterir. Kuran'a göre, Allah tarafından gönderilen ilk peygamber Adem peygamberdir. Hz. Muhammed sonuncusudur ve "peygamberlerin mührüdür." Resim bir hacı tarafından getirilmiştir.

☪ | 206

Kefen
Kerbela (Irak)
1978 civarında
Pamuk ve boya
Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 4522-1a

Bu kefen bir hac hatırası olarak Irak'ta bulunan Kerbela kentinde satılır. Kerbelada Şii kutsal mekânları bulunmaktadır. Bu kefenin üzerindeki yazılar ölü dualarıdır.

☾ | 207

Altı ibadet tableti

Kerbela (Irak)

1978 civarında

Kil

Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 4522-2e

Şii Müslümanları namazda bazen kil tablet kullanırlar. Tableti seccadenin üzerine koyarlar ki öne eğildiklerinde tablet alınlarına değsin. Tabletler Kerbela kutsal şehrine ait topraktan yapılmıştır. Altı tablettten oluşan bu set oradan satın alınmıştır.

☾ | 208

Kalem kutusu

Muhtemelen Türkiye

1900 civarında

Çinko

Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 481-104

19. yüzyılda bu tarz mürekkepli kalem kutuları Mekke'den getirilen popüler hatıralardı. Kur'an da dâhil olmak üzere pek çok dini metin, o dönemde elle yazılırdı. Kalem kutusu Mekke'den alınmış, ama muhtemelen Türkiye'de yapılmıştır.

☾ | 209

Tespîh

Mekke

1900 civarında

Cam ve pamuk

Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 134-4

Tespîhler hacıların Mekke'den getirdikleri hala en popüler hediyelik eşyalar arasında yer alır. Bu tespihte bulunan 99 boncuk Kur'an'da geçtiği şekilde Allah'ın 99 ismini simgeler.

☾ | 210

Tabak

Çin

19. yüzyıl

Porselen

Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 674-51

Bunun gibi porselen tabaklar Müslüman ülkelere götürülmek üzere Çin'de yapılırdı. Tabak 112. Bölüm ve İslamiyet'te inancı anlatan dini yazılar ile süslenmiştir. El yazısından Çinli yazarın Arapça bilmediği anlaşılmaktadır.

☾ | 211

Minyatür Kur'an

David Bryce & Sons

Glasgow

1900 civarında

Kâğıt, çinko ve cam

Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 687-49

Bu hatıralık eşyayı kimin ne zaman getirdiğini bilmemiz çok özel bir bilgidir. Aceh'te (Endonezya) önemli bir aileye mensup olan Cut Peudada bu kitabı 1918 yılında Mekke'den getirmişti. Minyatür Kur'an İslam Dünyası'na ihraç etmek için İskoçyada basılmıştır.

☾ | 212

Zemzem suyu için sürahi

Mekke

1853

Metal

British Museum-Britanya

Müzesi, Londra, env. OA+.3740

70 KUTSAL MEKÂNLAR

İngiliz maceracı Richard Burton 1853 yılında Müslüman kılığında hacca katılmıştır. Dönüşte bu sürahiyi getirmiştir. Zemzem suyu iyileştirici ve koruyucu etkisiyle bilinir.

☾ | 213

Sihirli çanaklar

Mekke

1900 civarında

Çinko

**Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 674-849, 674-853, 2012-2**

Hacca gidenlerin getirdiği sihirli çanaklar popüler bir hatıralık eşyaydı. Şifa gücünün bulunduğu söylenirdi. İçine şifa gücü olan metinler koyarak suyu şifalandırıp ilaç niyetine içebiliyordunuz.

☾ | 214

Sürme kabı

Arap Yarımadası

20. yüzyılın başı

Çinko

**Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 3272-27ab**

Arap Yarımadası'nda gözleri süslemek için siyah bir toz olan sürme çok yaygındı. Kutsal yerlerden dönen hacılar bu geleneği yanlarında getirdiler. Bu sürme kabının hatıralık eşya olarak yapıldığı bellidir, zira üzerinde hacdan bahseden bir yazı bulunmaktadır.

☾ | 215

Üzerinde Arapça yazılar bulunan tabak

Copeland & Co.

Stoke-on-Trent (İngiltere)

1853-1931

Toprak çanak

**Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 674-54**

Topraktan yapılmış olan bu çanak Müslüman Dünyası'na ihraç edilmek üzere İngiliz şirketi Copeland & Co. tarafından imal edilmiştir. Muhtemelen 1900 yılı civarında bir hacı tarafından Mekke'den alınmıştır. Göze çarpan metin dini bir sözdür: 'Allah birdir ve ondan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed Allah'ın peygamberidir. Şüphesiz fethedensin.'

☾ | 216

Bir hacının heykeli

Java (Endonezya),

1900 civarında

Ahşap, pamuk ve boya

**Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 2455-76**

☾ | 217

Bir hacı

Auguste van Pers, 1854

Litografi

**Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 3728-729**

Eskiden Mekke'ye hacca gitmiş olan Endonezyalı Müslümanlar Arap usulü giysilerinden tanınırlardı. Erkekler uzun bir elbise, üzerine de bir ceket giyerlerdi. Başlarına sarık sararlardı. Giysileri hac ziyaretini dönüşünde yanlarında getirirlerdi.

☾ | 218

Parfüm şişesi

Arap Yarımadası, 20. yüzyılın başı, Çinko

**Tropenmuseum, Amsterdam,
env. 481-44**

Bu şişe parfüm veya gül suyu dökmek için kullanılırdı. Her iki ürün Arap Yarımadası'nda çok sevilirdi. Bu şişe bir hacı tarafından oradan getirilmiştir, ancak imal edildiği ülke muhtemelen Hindistandır.

☾ | 219

Medine-sertifikası
Medine (Suudi Arabistan)
19. yüzyılın ikinci yarısı
Litografi
Leiden Üniversite Kütüphanesi,
Leiden, env. Plano 53 F 1 nr. 58

Peygamber Hz. Muhammed'in Medine'de bulunan türbesini ziyaret edemeyenler yerlerine birini gönderebiliyorlardı. Bu sertifika ile oraya gitmiş ve dualarını etmiş olduğunu kanıtlayabiliyordu. Bunun için dört şahit imza atabilirdi.

☾ | 220

Hacı sertifikası
Mekke
1913
Kâğıt üzerine mürekkep
Tropenmuseum, Amsterdam,
env. A-6481

Bu belge muhtemelen Endonezya'nın Jambi kentinden olan Abd al-Ghani isminde bir hacının hacı tamamladığını kanıtlar. Bu tarz önden baskılı sertifikalar o dönemde çok yaygındı. El yazısı ile tarih, hacının ismi ve diğer bilgiler yazılırdı.

☾ | 221

Bir kadın hacının sertifikası
Mekke
1433
Kâğıt üzerinde renkli mürekkep
ve altın
The British Library-Britanya
Kütüphanesi, Londra,
env. Add. MS. 27566

Bu güzel resimli belge Maymuna isminde, büyük olasılıkla Kuzey Afrikalı bir kadının, Mekke ve Medine'ye hacı başarı ile tamamladığını ifade eder. Ayrıntılı olarak orada ziyaret ettiği kutsal yerler yazılmıştır. Hazreti Muhammed'in sandaleti bir nimet sembolüdür.

GÜNÜMÜZDE HEDİYELİK EŞYALAR

Çeşitli dinlere mensup hacılar eve dönerken hac ziyaretlerini hatırlatabilecek türlü türlü hatıralık eşyayı yanlarında götürürler. Bütün zamanlara ait bir gelenektir ve şu an her zamankinden daha popülerdir. MAS Müzesi Anversli vatandaşlardan hatıralık eşya ödünç almak için bir duyuruda bulunmuştur. Burada eşyaların bazılarını görebilirsiniz; ya kendileri getirmiştir bu eşyaları, ya da akrabalarından hediye olarak almışlardır. Her biri manevi değeri yüksek olan eşyalardır.

MAS Müzesi hatıralık eşya bölümüne yardımcı olan herkese teşekkür eder: Jalloul Abdelazizl, Meryem Aktas, Fatiha Amhaoul, Ahmed Azzouz, Geert Barzin, Isi Bek, Lutgarde Bourdeaud'Huy, Ward Buys, Songul Coskun, Christa Damen, Elisa De Schutter, Maria De Schutter, René De Schutter, Frans De Wever, Freddy Demeyere, Im Dierickx, Marja Dierickx, René Dufraing, Jafari El Mostafa, Jan Elshout, Jacob Friedrich, Ronny Hommelen, Janssens-Godon, Pinkas Kornfeld, Aaron Malinsky, Frieda Meul, Tony Moons, Farah Mughal, Bilal Nali, Chaim Nitzky, Gaston Scheipers, Rika Slavaticki, Shabtai Slavaticki, Regina Sluszny, Fred Spiessens, Louisa Stoffels, Ronald Struys, Julia Tamborijn, Tarik Touhafi, François Traets, Rita Van Alphen, Marc Van de Leest, Gerry Van der Hoek, Hans Van der Linden, Henk Van der Linden, Marc Van Dijck, Anneleen Van Hertbruggen, Hugo Van Pelt, Werner Van Uffel, Elvira Vercaigne, Luc Vermoesen, Lutgart Vos, Jean-Marie Wielemans, Patrick Wolters van der Wey, An Wouters.

- 1.1: Taizé'den dua koltuğu, 2009
- 1.2: Compostela haccından asa, 2007
- 1.3: Compostela haccından asa, 2012
- 1.4: Mekke'den bir namazlık, 2011
- 1.5: Mekke'den gelen hatıralık eşyaların bulunduğu bir poşet, 2014
- 1.6 a-b: 2 Kudüs manzaralı magnetler, tarihsiz.
- 1.7 a-b: 2 Kudüs manzaralı kitap ayracı, tarihsiz.
- 1.8: Compostela hacı bisiklet dekorasyonu, 1995
- 1.9 a-b: Lourdes'ten iki bisiklet flaması, tarihsiz.
- 1.10: Mekke'den kitap, 2014
- 1.11: Lourdes'ten kitap, tarihsiz
- 1.12: Mekke ve Medine'nin fotoğraf kitabı, 2008
- 1.13: Paskalya için Kudüs'ten bir dua kitabı, tarihsiz
- 1.14: Kudüs'ün Batı Duvarı hakkında bir el ilanı, tarihsiz
- 1.15: Kudüs Kutsal Mezarlıklar ve Batı Duvarı için dua kitabı, tarihsiz
- 1.16: Roma güzergâhına ait bir bayrak: La Via Francigena, tarihsiz
- 1.17: Mekke için namazlık, tarihsiz
- 1.18: Najaf'tan bir bayrak, Irak, 2013
-
- 2.1: Mekke'den kutusu ile birlikte tespih, 2011
- 2.2: Mekke'den gümüş yüzük, 2008
- 2.3: Kudüs'ten hac haçı, tarihsiz.
- 2.4: Medjugorje'den tespih, 2011
- 2.5 a-b: Roma ve Tromello'dan broş, 2013
- 2.6 a-b: Mekke'den tespih ve dua sayar, 2014
- 2.7: Mekke'den yüzük (tılsım), 2011
- 2.8 a-b: Mekke'den iki parfüm şişesi, 2014
- 2.9: Lourdes'tan tespih, 2012
- 2.10: Mekke'den tespih, 2014
- 2.11: Lourdes'tan rozet, 1972
- 2.12: Mekke'den kimlik bileziği, 2014
- 2.13: Medjugorje'den bir bileklik, 2011
- 2.14: Mekke-bir tespih, 2014
- 2.15: Lourdes-madalyalar, 1972
- 2.16: Lourdes-madalyalar, 1972
- 2.17: Dini bayramlarda takılmak üzere Mekke'den bileklik, yüzük ve kolye, 2013
- 2.18: Scherpenheuvel'den porselen tabak, tarihsiz
- 2.19: Assisili Franciscus'un resmi ile omuz ceketi, Assisi, 20. yüzyılın başı
- 2.20: Brugge'den kan hastalığına karşı koruyan omuz ceketi, 1900'lerin başı
- 2.21: Onze-Lieve-Vrouw van den Berg Carmel'in resmi ile omuz ceketi, 20. yüzyılın başı
- 2.22: Kutsal Kalp (Heilig Hart) ve St Franciscus'un madalyalarının bulunduğu omuz ceketi, 20. yüzyılın başı
- 2.23: Beauraing'den madalya ile alıç, 1990
- 2.24: CM müffelinin kimlik bileziği -Lourdes, 20. yüzyılın sonu
- 2.25: Papa Johannes Paulus II'nin madalyaları-Roma, 1994
- 2.26 a-b: İki tespih Mekke, 2012
- 2.27: Dört figür-Scherpenheuvel, tarihsiz
- 2.28: Tespih -Beytullahim, 2012
- 2.29: Deri çanta içinde tespih -Banneux, tarihsiz
- 2.30: Papa Benedictus XIV'nin resmi ile tespih-Rome, 2012
- 2.31: Madalya-Eibingen, 2013
- 2.32: Tespih parçası-Lourdes, 20.

74 KUTSAL MEKÂNLAR

- yüzyılın sonu
- 2.33: Bir hacının resminin bulunduğu şişe açacağı-Compostela, 2001
- 2.34: Kolyeler-Taizé, 2009
- 2.35: 12 ailenin resminin bulunduğu şişe açacağı, Kudüs, tarihsiz
- 2.36: Hac tokaları-Lourdes, tarihsiz
- 2.37-38 -39: İsrail'in 12 ailesini resmeden taşlı anahtarlıklar, üt Kudüs, tarihsiz
- 2.40: 'Yanan böğürtlen ormanı' görüntülü fosil taş-Sina Dağı (İsrail), 20. yüzyılın sonu
- 2.41: Katlanabilir fincan-Lourdes, tarihsiz
- 2.42: Mücevherli en küçük dua kitabı-Diest, 1950-1960
- 2.43: Tespih-Roma, tarihsiz
- 2.44: Madalya -Roma (Sur Dışında bulunan Aziz Paulus), 2012
- 2.45: Madalya kutusu-Lourdes, 1930
- 2.46 a: Kutuda Meryemana broşu-Lourdes, ca. 1900
- 2.46 b: Deniz kabuklu kolye-Compostela, 2004
- 2.47: 'Anio Santo 2010' deniz kabuğu-Compostela, 2010
- 2.48: Haçlı su kabuğu, 1995
- 2.49: Kudüs haçlı madalyalı tespih-Kudüs, 1900 civarında
- 2.50: Mücevher kutusunda madalyalı tespih-Lourdes, 2010
- 2.51: Batı Duvarı görüntülü kartopu-Kudüs, tarihsiz
- 2.52: David kuleli çalar saat-Kudüs, tarihsiz
- 2.53 a-b: Parfüm-Mekke, 2008
- 2.54: Parfüm-Mekke, 2012
- 2.55-56: Kudüs görüntülü mumluk, Kudüs, tarihsiz
- 2.57: Mekke maketi-Mekke, 2014
- 2.58: Haç takmak için kolye-Lourdes, 1950 civarında
- 2.59: Üzerinde Pontius Pilatus'un bulunduğu Musevi 'Prutah'-parası -Kudüs, 1990
- 2.60: 'Yanan böğürtlen ormanı', görüntülü Fosil taş-Sina dağı (İsrail), tarihsiz
- 2.61: Madalyalı fayans-Kudüs, tarihsiz
- 2.62: Myrjam'ın Compostela yürüyüşünde eşlik eden eşeğinin at nalı, 2008
- 2.63: Madalyon ile plak-Lourdes, 1938
- 2.64: TAU-haç veya St-Antonius haçı-Assisi, 2011
- 2.65: Etroch-meyvesi: önceden Museviler tarafından kullanılırdı, Kudüs, 2007
- 2.66: Hacı fayansı-Compostela, 1995
- 2.67: Madalya-Trier, 1996
- 2.68 a-b-c-d: 4 madalya-Lourdes, ca. 1950
- 2.69: Dua kartı-Scherpenheuvel, tarihsiz
- 2.70: Etroch-meyvesi için gümüş kap, Kudüs, tarihsiz.
- 2.71: Numara kullanılmadı, çünkü sahibine iade edildi
- 2.72: Madalya-Banneux, 1990'lı yıllar
- 2.73-74: Çikolata ve nane şekerleri -Lourdes, 1990'lı yıllar
- 2.75 a-b: Etiket ve madalya ile dua kartı-Medjugorje, 2011
- 2.76: Lisieuxlü Azize Therese'in gül yaprakları, 1978
- 2.77: Onze-Lieve-Vrouw kilisesi resimli madalya-Hoboken, tarihsiz.
- 2.78: Broş Anvers-Lourdes, 20. yüzyılın ikinci yarısı
-
- 3.1: Lourdes hakkında kitap, 1894
- 3.2: Hacı dua ve şarkı kitabı, Roma, 1949
- 3.3: Seyahat İncil'i Compostela

- güzergâhı, tarihsiz
- 3.4: Ajanda-Kudüs, 2000
- 3.5: Lourdes hakkında kitap, 2008
- 3.6: Lourdes hakkında kitap, 1869
- 3.7: Den Gotvruchtigen pelgrim of the Jerusalemse Reyse, 1693
- 3.8: İncil kronolojisi ile İncil: Lourdes hatırası, tarihsiz
- 3.9: Hac Rehberi-Lourdes, 1988
- 3.10: Hac Rehberi-Lourdes, 1984
- 3.11: Lourdes hacca şarkıları, 1988
- 3.12: Dua kartları ile Hac Rehberi-Lourdes, 1993
- 3.13: Kaligrafili Kuran ayetleri-Mekke, 2008
- 3.14: Çocuklar için mini Tevrat-Kudüs, tarihsiz
- 3.15: Dini günler dua kitabı-Kudüs, 1969
- 3.16: Batı Duvarı resimli günlük dua kitabı-Kudüs, 1933
- 3.17-18-19: Haggadah-Londra ve Saraybosna
- 3.20: Tevrat hakkında kitap-Polonya, 1874
- 3.21: Hildegard van Bingen hakkında kitap-Eibingen, 2013
- 3.22: Fotoğraflar ve kurutulmuş çiçekler fotoğraf albümü -Kudüs, tarihsiz
- 3.23 a: Athos Dağı rehberi, 1989
- 3.23 b: Mini Tevrat, 1947 civarında
- 3.24: Hac günlüğü-Compostela, Lourdes ve Roma, 1995 – 1996 – 1997
- 3.25: Thomas a Kempis'in De navolging van Christus kitabı -Diest, 1823
- 3.26: Yayınlanmış Compostela-yolculuğu hacı günlüğü, 2011
- 3.27: Tapınak Dağı kitabı-Kudüs, 1969 civarında
- 3.28 a: Mini Kabe ile Kuran kitabı-Mekke, 2011
- 3.28 b: Compostela yolculuğu hac günlüğü, 1995
- 3.29: Tevrat harf işaret etme nesnesi (jad), tarihsiz
- 3.30: Esther kitabı için kutu -Kudüs, 1950 civarında
- 3.31: Seyahat için jad-Kudüs, tarihsiz
- 3.32: Mini dua şarkıları anahtarlığı-Kudüs, tarihsiz
- 3.33: Kudüs'ü işaret eden iki mezozea, tarihsiz
-
- 4.1: Arapça yazı karakteri ile tabak-Najaf (Irak), 2013
- 4.2: Altın renkli madalya-Najaf (Irak), 2013
- 4.3: İki parfüm şişesi heybesi-Najaf (Irak), 2013
- 4.4 a-c: Kristal taşlı yüzük, pirinç çantası, tespih-Najaf (Irak), 2013
- 4.5: Türbenin mermer parçası ile kutu-Najaf (Irak), 2013
- 4.6: Arapça yazılar bulunan başörtüsü-Najaf (Irak), 2013
- 4.7: Kandil (Ölü evinde yakmak için)-Kudüs, M.Ö. 1000
- 4.8: Kudüs'ü gösteren Hanuka Şamdanı, tarihsiz
- 4.9: Dış bakımı için dış çöpü-Mekke, 2012
- 4.10 a-d: Zemzem servis takımı (su kabı, 5 fincan ve fincan tabağı) Mekke, 1993 civarında
- 4.11: Haham Schneerson'un çerçevesi resmi-New York, tarihsiz
- 4.12: Lourdes mağarası şeklindeki metal müzik kutusu, 1939
- 4.13: Plastik anahtar tabağı-Lourdes, tarihsiz
- 4.14: Lourdes resimli otel zili, 1930'lar
- 4.15: Heykelcik-Peru, 2008
- 4.16: Resimli cam mücevher kutusu-Lourdes, 1950'lerin sonları
- 4.17: Azize Meryem ve Bernadette

- resimli gümüş çerçeve-Lourdes, tarihsiz
- 4.18: Hacı resimli taş-Roma, 1960'lar
- 4.19: Su kutsama kabı-Scherpenheuvel, tarihsiz
- 4.20: Mevlana resimli nimet dileği (Mistik semazenlerin kurucusu) ve nazar boncuğu-Konya, 2014
- 4.21: Lourdes mağarası şeklinde müzik kutusu, tarihsiz
- 4.22: Lourdes mağarası -Lourdes, tarihsiz
- 4.23: Mini Kabe anahtarlığı-Mekke, 2011
- 4.24: Aziz Jacob resimli metal deniz kabuğu (Santiago), tarihsiz
- 4.25: Mevlana resmi-Konya, 2014
- 4.26: Umbria haçı-Assisi, 2011
- 4.27: Compostela-hacçı sertifikası, 2008
- 4.28: Compostela-hacçı damgalı kitap, 2013
- 4.29 a-b: Compostela hacçı damgalı kitap ve iki mektup,2008 ve 2011
- 4.30: Compostela hacçı damgalı kitap ve mektup, 2008
- 4.31: Compostela hacçı diploması, 2008
- 4.32: Roma hacçı sertifikası, 2013
- 4.33: Compostela hacçı sertifikası, 2013
- 4.34 a-c: Mektup, damgalı kitap, çarter, Compostela hacçı, 2012
- 4.35: Çarter Roma hacçı, 2013
- 4.36: Mektup Compostela hacçı, 2012
- 4.37: Athos Dağı rehberi, 1981
- 4.38: Mektup Compostela hacçı, 2013
- 4.39: Compostela hacçı damgaları (Via de la Plata), 1997
- 4.40: 5 ayın için ödeme sertifikası -Medjugorje, 2011
- 4.41: Siyon Dağ'ında bulunulduğuna dair sertifika, Kudüs, 1965
- 4.42 a-b-c: Mumlar-Lourdes, tarihsiz
- 4.43: Tespih-Lourdes, 2000
- 4.44: Mumlar-Lourdes, 1991 ve 2013
- 4.45: Mumlar-Lourdes, 1990'ların sonu
- 4.46: Haham Meyer'in resmi ile mum-Kudüs, 2004
- 4.47: Kutulu iki mum-Scherpenheuvel, tarihsiz
- 4.48: Havdala-mumu ve mumluğu (Şabat sonunda yakılır), Kudüs, tarihsiz
- 4.49 a-b: Fincan ve koku kabı-Mekke, 1993
- 4.50: Mekke resimli fincan, 1994
- 4.51: Mum-Banneux, 1990'lar
- 4.52: Gümüş şamdan (Şabat'ın başında yakılır), tarihsiz
- 4.53: İçecek fincanı-Compostela, 2001
- 4.54: Mum-Lourdes, 1990'lar
-
- 5.1: İçecek şişesi-Mekke, 1993
- 5.2: Mum alayı tablosu-Scherpenheuvel, tarihsiz
- 5.3: Scherpenheuvel Bazilika resimli ahşap raf, tarihsiz
- 5.4: Mizrach yazılı Kudüs resimli plaket (Dağı)-Kudüs, tarihsiz
- 5.5: Scherpenheuvel ağacı önündeki resmin plaketi, tarihsiz
- 5.6: Batı Duvarı resimli dekorasyon aynası-Kudüs, tarihsiz
- 5.7: Lourdes resimli fotoğraf, 1988
- 5.8: Surlar arası Kudüs'ün Kutsal Camili resmi, Kudüs, 2000
- 5.9: Ev kutsaması-Scherpenheuvel, 20. yüzyıl
- 5.10: Esther kitabı krala takdim ediyor - tablo, Kudüs, tarihsiz
- 5.11: Paskalya tabağı-Kudüs, tarihsiz.
- 5.12: Lourdes suyu ile içecek şişesi, 1990

- 5.13 a-b: Zemzem sulu su şişesi -Mekke, 1993 en 2012
- 5.14: Azize Meryem görüntülü Lourdes suyu, 1970 civarında
- 5.15: Azize Meryem görüntülü Lourdes suyu, tarihsiz
- 5.16: Şifa gücüne sahip kaynak suyu şişesi-Banneux, 1979
- 5.17 a-b: İki su şişesi-Banneux, 1990'lar
- 5.18: Lourdes su şişesi, 2010
- 5.19: Onze-Lieve-Vrouw resimli su şişesi-Banneux, 2002
- 5.20: Zemzem sulu su şişesi-Mekke, 2014
- 5.21: Zemzem sulu su şişesi-Mekke, 2014
- 5.22: Tabor Dağı'nda Musa On Emri emanet alıyor - tablo-Kudüs, 1989
-
- 6.1: Hac kazağı-Compostela ve Assisi, tarihsiz
- 6.2: Başörtüsü-Mekke, 2014
- 6.3: Şal-Mekke, 2014
- 6.4: Seccade-Mekke, 2014
- 6.5 a-b: Mekke hacca sırasında takılmış olan şal, 2000'ler
- 6.6: Mekke hacca sırasında giyilmiş olan iki beyaz hac kumaşı, 2000'ler
- 6.7 a-b: Mekke hacca sırasında giyilmiş olan kemerli iki beyaz kumaş, 2014
- 6.8: Çocuklar için iki beyaz dua giysisi-Mekke, 2011
- 6.9: Bantlı erkek çocuk sarığı -Mekke, 2011
- 6.10: Compostela'ya hacca giderken giyilen floresan ceket, 2012
- 6.11: Hacı kemeri-Mekke, 2008 civarında
- 6.12: Başörtüsü -Mekke, 2012
- 6.13 a-b: Kız çocuğu için iki dua elbisesi -Mekke, 2013
- 6.14: Kipa, 1950
- 6.15: Dua şalı püskül seti -Kudüs, tarihsiz
- 6.16: Bar Mitswa dua şalı-Kudüs, tarihsiz
-
- 7.1 a-b-c-d-e: Compostela hacca hatıra fotoğrafları, 2008-2011
- 7.2 a-b-c-d-e-f-g: Compostela hacca gazete kupürleri, 2001-2011
- 7.3 a-b-c-d-e-f: Kartpostallar ve dua kartları-Scherpenheuvel, tarihsiz.
- 7.4 a-b-c: 3 Lourdes seyahati hatırası katılanların fotoğrafı, 1911, 1920 en 2013
- 7.5 a-b-c-d-e-f-g: Anvers Piskoposları fotoğrafı, Lourdes hac arkadaşları ile, 1979-2010
- 7.6: Anvers Piskoposluğu Lourdes hacca afişi, 2014
- 7.7: Anvers Lourdes Flaman hacca yıldönümü yayını, 1959
- 7.8: Lourdes'a mütfelle yapılan hasta hacca grup fotoğrafı, 1972
- 7.9 a-b: Lourdes seyahati fotoğraf hatıraları, 1950'ler
- 7.10 a-b-c-d-e-f-g-h-i: 9 adet Kudüs ve Beytüllahim kartpostalları, tarihsiz
- 7.11 a-b-c-d-e-f: Hildegard van Bingen-Eibingen'e ait 5 kartpostal, 2011 - 2013
- 7.12 a-b-c-d: Atos Dağı ziyareti hatıra fotoğrafı, 1981
- 7.13: Fransa, Compostela istikametindeki hac noktaları resimli pullar, 2013

78 KUTSAL MEKÂNLAR, KUTSAL KİTAPLAR

- 7.14: Compostela'ya varışın hatıra fotoğrafı, 2012
- 7.15: Compostela'ya bisiklet yolculuğunun hatıra fotoğrafı, 1995
- 7.16 a-b-c: İki hatıra resmi ve dua kartı-Diest/Brüksel, 1891-1899-1926
- 7.17-18-19: Nizhyndeki Mitler Rebbe'nin mezar ziyareti hatıra fotoğrafları, Medzhybizhddeki Baal Shem Tov su kuyusu ve Berdychiv'deki Haham Levi Yitschak'ın mozaesi (Ukrayna), 2010
- 7.20 a-b-c: Compostela hacı ve güzergâhının gazete kupürleri, 1995
- 7.21: Sydney Dünya Gençlik günü gazete kupürleri, 2008

PORTRELER: GÜNÜMÜZ HACILARI

Hac yaşayan bir gelenektir. Birçok Anversli yakında bulunan Scherpenheuvel veya daha uzakta bulunan Lourdes, Mekke ve Kudüs gibi yerlere hacca gider. Kutsal mekân ziyareti birçok hacı için duygusal ve etkileyici bir olaydır. Anversliler kutsal bir mekânı ziyaret ettiklerinde ne yaşarlar? Portreler ve alıntılar buna cevap veriyor.

MATHIAS H. NIYONZIMA

CHRISTA DAMEN

Kutsal Tapınak (şimdi geriye yalnız Batı Duvarı kaldı) benim için sadece yeryüzünde bulunan en kutsal mekân değil. Aynı zamanda dünyaların buluştuğu yer; doğu ve batı, kuzey ve güney, çeşitli dinler ve yukarıda ve yeryüzünde olan dünyaların buluştuğu yer.

Gece karanlığında Kudüs çok etkileyici, şehrin üzerine düşen büyük sessizlik, Yahudiler, Müslümanlar ve Hıristiyanlar'ın duası. Farklılıklara ve çatışmalara rağmen, çeşitli mahallelerde halkların bağı evrensel bir aidiyet duygusu veriyor.

TARİK TOUHAFI

Peygamberimizin (sav) gömülü olduğu yeri görmek istedim. Bu beni çok duygulandırdı. Bir kez gittikten sonra hep gitmek istiyorsun.

GERDA VAN MEERBERGEN

Kutlamaları büyük bir kalabalıkta yaşamak birlik bağı oluşturuyor. Orada yaşanan inanç duygusu gerçekten eşsizdir.

DAVID BRAUN

Ağlama Duvarı'nda dua eden insanların çoğunun Yahudi olması bu mekânı benim için önemli kılar. Orada kendimi dindaşlarıma Anvers'te bir Yahudi mahallesinde olduğumdan daha yakın hissediyorum.

MAHMUT YILMAZ

Hacıbektaş'a geldiğinde anında huzur buluyorsun. Her yerde insan sevgisini, güzelliği ve iyiliği hissedebiliyorsun.

KUTSAL MEKÂNLAR

Bu sergiye dair bilgileri sergi bitiminde ve web sitemizde bulabilirsiniz.
www.heiligeplaatsenheiligeboeken.be/texts

MAS | MUSEUM AAN DE STROOM ANTWERPEN

STAD ANTWERPEN

Met steun van de
Vlaamse overheid

umicore
multimedia for a better life.

www.mas.be

+32(0)3 338 44 00